

Lausuntopyyntö Sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinnon 2027 perusteista

Johdanto

Opetushallitus pyytää kannanottoanne Sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinnon uudistamisesta Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan Opetushallitus määrää tutkinnon perusteet kullekin ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteeseen kuuluvalla tutkinnolla. Valmistelutyö tehdään yhteistyössä työ- ja elinkeinoelämän, koulutuksen järjestäjien ja muiden sidosryhmien kanssa.

Tausta

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetusta ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta on muutettu vuonna 2024 (VN/32691/2024) siten, että 1.1.2027 lähtien ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteesta löytyy uusi sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinto. Uudistuksen myötä poistuvat oheiset ammatti- ja erikoisammattitutkinnot, tutkinnon perusteet sekä tutkintonimikkeet: • Mielenterveys- ja päihdetyön ammattitutkinto 150 osp (OPH-138-2018). Ei tutkintonimikettä. • Terveysalan ammattitutkinto 150 osp (OPH-1395-2018). Tutkintonimikkeet: Kipsiteknikko, Jalkojenhoitaja (AT), Obduktioteknikko. • Vammaisalan ammattitutkinto 150 osp (OPH-977-2021). Tutkintonimikkeet: Henkilökohtainen avustaja, Kehitysvamma-alan ohjaaja (AT). • Immobilisaatiohoidon erikoisammattitutkinto 180 osp (OPH-839-2018). Tutkintonimike: Kipsimestari. • Kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalveluiden erikoisammattitutkinto 180 osp (OPH-492-2018). Tutkintonimikkeet: Vammaisalan erityisohjaaja, Näkö-vammaistaitojen ohjauksen erityisasiantuntija, Työvalmentaja. • Mielenterveys- ja päihdetyön erikoisammattitutkinto 180 osp (OPH-2666-2017). Ei tutkintonimikettä. • Vanhustyön erikoisammattitutkinto 180 osp (OPH-3285-2020). Tutkintonimikkeet: Ikääntyneen ihmisen palveluohjaaja (EAT), Muistihoitaja (EAT), Ikävalmentaja (EAT), Saattohoitaja (EAT).

Lausuntoaikana järjestetään keskustelutilaisuus, jossa voi esittää tarkentavia kysymyksiä oman lausunnon tueksi. Tilaisuudessa avataan yksityiskohtaisemmin uudistuksen taustoja, ehdotuksia tutkintonimikkeistä sekä muita tietoja perustemääräykseen tulevista ehdotuksista. Keskustelutilaisuus järjestetään, koska kyseessä on laaja-alainen ja iso rakenteellinen tutkintouudistus. Keskustelutilaisuus pidetään verkossa 12.11 ja siihen voi ilmoittautua tilaisuuden alkuun mennessä alla olevan verkkosivun linkin kautta.

Tavoitteet

Uudistuksen esivalmistelu on käynnistynyt vuonna 2023 (OPH-5247-2023) ja nyt lausunnolla olevat sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinnon perusteet on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027.

Vastausohjeet vastaanottajille

Pyydämme lausuntoa tutkinnon perusteiden työelämälähtöisyydestä, ammattitaitovaatimusten vastaamisesta nykyisiä ja tulevia työelämän osaamisvaatimuksia, tutkinnon muodostumisesta ja tutkinnon osien sisällöstä.

Tutkinnon perusteiden sisältö viimeistellään saatujen lausuntojen pohjalta. Lausuntojen jälkeen käydään yhteinen keskustelutilaisuus verkossa 4.12.2025, johon voi ilmoittautua tilaisuuden alkuun mennessä oheisen verkkosivun kautta.

Aikataulu

Lausunnot pyydetään lähettämään ensisijaisesti www.lausuntopalvelu.fi kautta 30.11.2025 mennessä. Lausunnon voi lähettää myös Opetushallituksen kirjaamoon (kirjaamo@oph.fi), jolloin pyydämme yksilöimään lausuntopyynnön oheisella viitteellä: Lausuntopyyntö OPH-6491-2025.

Valmistelijat

Lisätietoja antaa opetusneuvos Dinah Arifulla (etunimi.sukunimi@oph.fi).

Linkit

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sosiaali-ja-terveysalan-ammattillisen-koulutuksen-tutkintojen-perusteet> - Opetushallituksen verkkosivut, joissa linkit 12.11 ja 4.12 tilaisuuksien ilmoittautumisiin

Liitteet:

[Sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinto 2027_lausunnoille.pdf](#)

Jakelu:

Akaan kaupunki
Alajärven kaupunki
Alavieskan kunta
Alavuden kaupunki
Asikkalan kunta
Askolan kunta
Auran kunta

Enonkosken kunta
Enontekiön kunta
Espoon kaupunki - Esbo stad
Etelä-Karjalan hyvinvointialue
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue
Etelä-Savon ELY-keskus
Etelä-Savon hyvinvointialue
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Eurajoen kunta
Euran kunta
Evijärven kunta
Forssan kaupunki
Haapajärven kaupunki
Haapaveden kaupunki
Hailuodon kunta
Halsuan kunta
Haminan kaupunki
Hangon kaupunki - Hangö stad
Hankasalmen kunta
Harjavallan kaupunki
Hartolan kunta
Hattulan kunta
Hausjärven kunta
Heinolan kaupunki
Heinäveden kunta
Helsingin kaupunki - Helsingfors stad
Hirvensalmen kunta
Hollolan kunta
Huittisten kaupunki
Humppilan kunta
Hyyrynsalmen kunta
Hyvinkään kaupunki
Hämeen ELY-keskus
Hämeenkyrön kunta
Hämeenlinnan kaupunki
lin kunta
Iisalmen kaupunki
Iitin kunta
Ikaalisten kaupunki
Ilmajoen kunta
Ilomantsin kunta
Imatran kaupunki
Inarin kunta
Ingå kommun - Inkoon kunta
Isojoen kunta
Isokyrön kunta
Itä-Suomen aluehallintovirasto
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue
Jakobstad - Pietarsaaren kaupunki
Janakkalan kunta

Joensuun kaupunki
Jokioisten kunta
Joroisten kunta
Joutsan kunta
Juukan kunta
Juupajoen kunta
Juvan kunta
Jyväskylän kaupunki
Jämijärven kunta
Jämsän kaupunki
Järvenpään kaupunki
Kaakkois-Suomi ELY-keskus
Kaarinan kaupunki
Kaavin kunta
Kainuun ELY-keskus
Kainuun hyvinvointialue
Kajaanin kaupunki
Kalajoen kaupunki
Kangasalan kunta
Kangasniemen kunta
Kankaanpään kaupunki
Kannonkosken kunta
Kannuksen kaupunki
Kanta-Hämeen hyvinvointialue
Karijoen kunta
Karkkilan kaupunki
Karstulan kunta
Karvian kunta
Kaskisten kaupunki - Kaskis stad
Kauhajoen kaupunki
Kauhavan kaupunki
Kauniaisten kaupunki - Grankulla stad
Kaustisen kunta
KEHA-keskus
Keiteleen kunta
Kemijärven kaupunki
Kemin kaupunki
Keminmaan kunta
Kempeleen kunta
Keravan kaupunki
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue
Keski-Suomen ELY-keskus
Keski-Suomen hyvinvointialue
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue
Keuruun kaupunki
Kihniön kunta
Kimitoö kommun - Kemiönsaaren kunta
Kinnulan kunta
Kirkkonummen kunta - Kyrkslätt kommun
Kiteen kaupunki
Kittilän kunta

Kiuruveden kaupunki
Kivijärven kunta
Kokemäen kaupunki
Kokkolan kaupunki - Karleby stad
Kolarin kunta
Konneveden kunta
Kontiolahden kunta
Korsholm kommun - Mustasaaren kunta
Korsnäs kommun
Kotkan kaupunki
Kouvolan kaupunki
Kristinestad - Kristiinankaupunki
Kronoby kommun - Kruunupyyn kunta
Kuhmoisten kunta
Kuhmon kaupunki
Kuopion kaupunki
Kuortaneen kunta
Kurikan kaupunki
Kustavin kunta
Kuusamon kaupunki
Kymenlaakson hyvinvointialue
Kyyjärven kunta
Kärkölän kunta
Kärsämäen kunta
Lahden kaupunki
Laihian kunta
Laitilan kaupunki
Lapin aluehallintovirasto
Lapin ELY-keskus
Lapin hyvinvointialue
Lapinjärven kunta - Lapträsk kommun
Lapinlahden kunta
Lappajärven kunta
Lappeenrannan kaupunki
Lapuan kaupunki
Larsmo kommun - Luodon kunta
Laukaan kunta
Lemin kunta
Lempäälän kunta
Leppävirran kunta
Lestijärven kunta
Liedon kunta
Lieksan kaupunki
Limingan kunta
Liperin kunta
Lohjan kaupunki - Lojo stad
Loimaan kaupunki
Lopen kunta
Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Loviisan kaupunki - Lovisa stad
Luhangan kunta

Lumijoen kunta
Luumäen kunta
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Malax kommun - Maalahden kunta
Marttilan kunta
Maskun kunta
Merijärven kunta
Merikarvian kunta
Miehikkälän kunta
Mikkelin kaupunki
Muhoksen kunta
Multian kunta
Muonion kunta
Muuramen kunta
Mynämäen kunta
Myrskylän kunta - Mörskom kommun
Mäntsälän kunta
Mänttä-Vilppulan kaupunki
Mäntyharjun kunta
Naantalin kaupunki
Nakkilan kunta
Nivalan kaupunki
Nokian kaupunki
Nousiaisten kunta
Nurmeksen kaupunki
Nurmijärven kunta
Nykarleby stad - Uusikaarlepyyn kaupunki
Närpes stad - Närpiön kaupunki
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Orimattilan kaupunki
Oripään kunta
Oriveden kaupunki
Oulaisten kaupunki
Oulun kaupunki
Outokummun kaupunki
Padajoen kunta
Paimion kaupunki
Paltamon kunta
Pargas stad - Paraisten kaupunki
Parikkalan kunta
Parkanon kaupunki
Pedersöre kommun - Pedersören kunta
Pelkosenniemen kunta
Pellon kunta
Perhon kunta
Petäjäveden kunta
Pieksämäen kaupunki
Pielaveden kunta
Pihtiputaan kunta
Pirkanmaan ELY-keskus

Pirkanmaan hyvinvointialue
Pirkkalan kunta
Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjanmaan hyvinvointialue
Pohjois-Karjalan ELY-keskus
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue
Pohjois-Savon ELY-keskus
Pohjois-Savon hyvinvointialue
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
Polvijärven kunta
Pomarkun kunta
Porin kaupunki
Pornaisten kunta
Porvoon kaupunki - Borgå stad
Posion kunta
Pudasjärven kaupunki
Pukkilan kunta
Punkalaitumen kunta
Puolangan kunta
Puumalan kunta
Pyhtään kunta - Pyttis kommun
Pyhäjoen kunta
Pyhäjärven kaupunki
Pyhännän kunta
Pyhärannan kunta
Päijät-Hämeen hyvinvointialue
Pälkäneen kunta
Pöytyän kunta
Raahen kaupunki
Raision kaupunki
Rantasalmen kunta
Ranuan kunta
Raseborg stad - Raaseporin kaupunki
Rauman kaupunki
Rautalammin kunta
Rautavaaran kunta
Rautjärven kunta
Reisjärven kunta
Riihimäen kaupunki
Ristijärven kunta
Rovaniemen kaupunki
Ruokolahden kunta
Ruoveden kunta
Ruskon kunta
Rääkkylän kunta
Saarijärven kaupunki
Sallan kunta
Salon kaupunki
Sastamalan kaupunki

Satakunnan ELY-keskus
Satakunnan hyvinvointialue
Sauvon kunta
Savitaipaleen kunta
Savonlinnan kaupunki
Savukosken kunta
Seinäjoen kaupunki
Sievin kunta
Siikaisten kunta
Siikajoen kunta
Siikalatvan kunta
Siilinjärven kunta
Simon kunta
Sipoon kunta - Sibbo kommun
Sisäministeriö
Siuntion kunta - Sjundeå kommun
Sodankylän kunta
Soinin kunta
Someron kaupunki
Sonkajärven kunta
Sosiaali- ja terveysministeriö
Sotkamon kunta
Sulkavan kunta
Suomussalmen kunta
Suonenjoen kaupunki
Sysmän kunta
Säkylän kunta
Taipalsaaren kunta
Taivalkosken kunta
Taivassalon kunta
Tammelan kunta
Tampereen kaupunki
Tervolan kunta
Tervon kunta
Teuvan kunta
Ti. Kosken kunta
Tohmajärven kunta
Toholammin kunta
Toivakan kunta
Tornion kaupunki
Turun kaupunki - Åbo stad
Tuusniemen kunta
Tuusulan kunta
Tyrnävän kunta
Ulvilan kaupunki
Urjalan kunta
Utajärven kunta
Utsjoen kunta
Uudenmaan ELY-keskus
Uuraisten kunta
Uusikaupunki

Vaalan kunta
Vaasan kaupunki - Vasa stad
Valkeakosken kaupunki
Vantaan ja Keravan hyvinvointialue
Vantaan kaupunki - Vanda stad
Varkauden kaupunki
Varsinais-Suomen ELY-keskus
Varsinais-Suomen hyvinvointialue
Vehmaan kunta
Vesannon kunta
Vesilahden kunta
Vetelin kunta
Vieremän kunta
Vihdin kunta
Viitasaaren kaupunki
Vimpelin kunta
Virolahden kunta
Virtain kaupunki
Vörå kommun - Vöyrin kunta
Ylitornion kunta
Ylivieskan kaupunki
Ylöjärven kaupunki
Ypäjän kunta
Ähtärin kaupunki
Äänekosken kaupunki

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot tutkinnon perusteesta, työelämälähtöisyydestä ja tutkinnon muodostumisesta

Huomiot tutkintonimikkeistä

Huomiot henkilökohtaisen avun osaamisalasta

Huomiot mielenterveys- ja riippuvuustyön osaamisalasta

Huomiot vammaisalan osaamisalasta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arifulla Dinah
Opetushallitus

Arifulla Dinah
Opetushallitus

**Sosiaali- ja terveysalan
ammattitutkinto
2027 LUONNOS**

Sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinto 2027

LUONNOS

Tutkinnon suorittaneen osaaminen

Tutkinnon suorittaneella on vahva ammatillinen osaaminen sosiaali- ja terveysalalla. Hän tuntee alan eettiset periaatteet, lainsäädännön ja säädökset, ja toimii vastuullisesti sekä asiakas- ja potilasturvallisuutta edistäen.

Hän hallitsee asiakaspalvelu- ja vuorovaikutustaidot, osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida asiakas- ja potilastyötä sekä hyödyntää hyvinvointiteknologiaa. Työskentelyssä korostuvat turvallisuus, ergonomia ja infektioTORJUNTA. Hän toimii sujuvasti moniammatillisessa yhteistyössä ja kykenee itsenäiseen työskentelyyn.

Tutkinnon suorittanut on sitoutunut elinikäiseen oppimiseen ja ammatilliseen kehittymiseen, mikä varmistaa valmiudet vastata sosiaali- ja terveysalan muutuviin työelämän vaatimuksiin.

Henkilökohtaisen avun osaamisalan suorittanut osaa toimia henkilökohtaisena avustajana henkilöille, jotka tarvitsevat tukea vammaisuuden, vammautumisen, sairauden tai muun toimintakyvyn heikkenemisen vuoksi. Työ perustuu käyttäjän ohjeiden noudattamiseen ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen. Osaamisalan suorittaneet työskentelevät henkilökohtaisen avun palvelujärjestelmässä vammaispalvelulain (675/2023) mukaisesti.

Mielenterveys- ja riippuvuustyön osaamisalan suorittanut osaa hyödyntää työssään alan tietoperustaa, työmenetelmiä, lainsäädäntöä ja palvelujärjestelmän tuntemusta. Hän huolehtii työhyvinvoinnistaan ja käyttää työnohjausta sekä koulutusta työnsä tukena. Hän kehittää työnsä laatua jatkuvan arvioinnin, itsensä kehittämisen ja sisäisen yrittäjyyden avulla.

Vammaisalan osaamisalan suorittanut osaa toimia erilaisissa toimintaympäristöissä edistäen asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutumista. Osaamisalan suorittanut tunnistaa ja huomioi yksilölliset tarpeet tukien toimintakykyä, oppimista ja arjen sujumista. Hän osaa edistää vuorovaikutusta ja kommunikointia käyttämällä tilanteeseen sopivia menetelmiä, kuten puhetta korvaavia kommunikointitapoja ja selkokieltä.

Työtehtäviä, joissa tutkinnon suorittanut voi toimia

Sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinnon suorittaneet voivat työskennellä sosiaali- ja terveystalvelujen eri toimintaympäristöissä, kuten hoiva- ja asumistalveluissa, kotihoidossa, kuntoutuksessa, vammais- ja vanhuspalveluissa, mielenterveys- ja päihdetyössä sekä asiakkaan kotona. He voivat toimia esimerkiksi henkilökohtaisina avustajina, hoiva- ja hoitotyön ammattilaisina, lasten, nuorten ja perheiden tukena, mielenterveys- ja riippuvuustyön tehtävissä tai vammaistyön ohjaajina. Työ voi sijoittua julkiselle, yksityiselle tai kolmannelle sektorille, ja siihen sisältyy usein tiivistä moniammatillista yhteistyötä asiakkaiden ja potilaiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Tutkinnon suorittanut voi toimia myös yrittäjänä.

Perusteen nimi	Sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinto 2027 LUONNOS
Määräyksen diaarinumero	OPH-0-0000
Osaamisalat	Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuustyön osaamisala Henkilökohtaisen avun osaamisala Vammaisalan osaamisala
Tutkintonimikkeet	Mielenhyvinvoinnin ja päihdetyön ohjaaja (null)

Voimaantulo
Pdf luotu

Vammais- ja erityisen tuen ohjaaja (null)
Henkilökohtainen avustaja (20136)
01.01.2027
24.10.2025

Sisältö

1. Tutkinnon muodostuminen.	1
2. Tutkinnon osat.	5
2.1. Ammatillinen toiminta sosiaali- ja terveydenhuollossa, 30 osp.	5
2.2. Ammatillinen toiminta vammaisalalla, 30 osp.	6
2.3. Henkilökohtaisen avun järjestelmässä toimiminen, 30 osp.	8
2.4. Henkilökohtainen avustaminen, 30 osp.	9
2.5. Lähi- ja läheisverkostoissa toimiminen, 30 osp.	10
2.6. Mielenterveys- ja mielenhyvinvointityö, 30 osp.	12
2.7. Päihde- ja riippuvuustyö, 30 osp.	14
2.8. Toimintakyvyn ja oppimisen tukeminen, 30 osp.	16
2.9. Vuorovaikutus ja kommunikointi, 30 osp.	18
2.10. Asiakkaan toimintakyvyn tukeminen, 15 osp.	19
2.11. Digitaalisessa vuorovaikutuksessa toimiminen, 15 osp.	21
2.12. Laajentuvassa yhteisössä toimiminen, 15 osp.	22
2.13. Mielenhyvinvoinnin tukeminen, 15 osp.	23
2.14. Digikyvykkyyden edistäminen työyhteisössä, 15 osp (107653).	25
2.15. Ohjaustoiminnan suunnittelemisen ja toteuttamisen, 30 osp (108263).	26
2.16. Perekdytyksestä vastaaminen, 15 osp (107934).	27
2.17. Tekoälyn hyödyntäminen työprosessissa, 15 osp (107654).	28
2.18. Työhön opastajana toimiminen, 15 osp (107939).	29
2.19. Vihreän siirtymän edistäminen, 15 osp (107655).	30
3. Henkilökohtaisen avun osaamisala.	32
4. Mielenterveys- ja riippuvuustyön osaamisala.	33
5. Vammaisalan osaamisala.	34
6. Liite 1. Arvoperusta.	35
7. Liite 2. Luvat ja pätevyydet.	36
8. Liite 3. Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset.	37

1. Tutkinnon muodostuminen

Sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinnon laajuus on 150 osaamispistettä (osp). Tutkinto muodostuu ammatillisista pakollisista ja valinnaisista tutkinnon osista. Pakolliset tutkinnon osat ovat kaikille pakollinen tutkinnon osa (Ammatillinen toiminta sosiaali- ja terveydenhuollossa, 30 osp) sekä osaamisalakohdaiset tutkinnon osat (90 osp). Valinnaisten tutkinnon osien laajuus on 30 osp.

Sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinnossa on kolme osaamisalaa ja kolme tutkintonimikettä:

- Henkilökohtaisen avun osaamisala, Henkilökohtainen avustaja
- Mielenterveys- ja riippuvuustyön osaamisala, Mielenhyvinvoinnin ja riippuvuustyön ohjaaja
- Vammaisalan osaamisala, Vammaistyön ja erityisen tuen ohjaaja.

HENKILÖKOHTAISEN AVUN OSAAMISALA 150 OSP	
Henkilökohtainen avustaja 150 osp	
Pakolliset tutkinnon osat 120 osp	
Ammatillinen toiminta sosiaali- ja terveydenhuollossa, 30 osp, P	
Henkilökohtainen avustaminen, 30 osp, P	
Henkilökohtaisen avun järjestelmässä toimiminen, 30 osp, P	
Vuorovaikutus ja kommunikointi, 30 osp, P	
Valinnaiset tutkinnon osat 30 osp	
Asiakkaan toimintakyvyn tukeminen, 15 osp	
Digitaalisessa vuorovaikutuksessa toimiminen, 15 osp	
Laajentuvassa yhteisössä toimiminen, 15 osp	
Mielenhyvinvoinnin tukeminen, 15 osp	
Digikyvykkyyden edistäminen työyhteisössä, 15 osp	
Ohjaustoiminnan suunnitteleminen ja toteuttaminen, 30 osp	
Perehdytyksestä vastaaminen, 15 osp	
Tekoälyn hyödyntäminen työprosessissa, 15 osp	
Työhön opastajana toimiminen, 15 osp	
Vihreän siirtymän edistäminen, 15 osp	
Tutkinnon osa toisesta osaamisalasta 15-30 osp	
<i>Tutkintoon voi sisällyttää tämän tutkinnon toisen osaamisalan pakollisen tutkinnon osan. Riippumatta sisällytettävän tutkinnon osan laajuudesta, tutkinnon osan laajuus on tässä kohdassa enintään 30 osp.</i>	
Tutkinnon osa ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta 15-30 osp	
<i>Tutkintoon voi valita tutkinnon perusteissa määritellyn ammatillisen tutkinnon osan tai osia voimassa olevista ammatillisen perustutkinnon, toisen ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteista.</i>	
Korkeakouluopinnot 5-15 osp	
<i>Tutkinnon osa sisältää tutkintoon liittyvää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.</i>	
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa 15-30 osp	
<i>Tutkinnon osa tai osat sisältävät työelämän paikallisten tarpeiden mukaista tutkintoon tai ammattialaan liittyvää osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin muissa tutkinnon osissa.</i>	
MIELENTERVEYS-, PÄIHDE- JA RIIPPUVUUSTYÖN OSAAMISALA 150 OSP	
Mielenhyvinvoinnin ja päihdetyön ohjaaja 150 osp	
Pakolliset tutkinnon osat 120 osp	
Ammatillinen toiminta sosiaali- ja terveydenhuollossa, 30 osp, P	
Lähi- ja läheisverkostoissa toimiminen, 30 osp, P	

Mielenterveys- ja mielenhyvinvointityö, 30 osp, P
Päihde- ja riippuvuustyö, 30 osp, P
Valinnaiset tutkinnon osat 30 osp
Asiakkaan toimintakyvyn tukeminen, 15 osp
Digitaalisessa vuorovaikutuksessa toimiminen, 15 osp
Laajentuvassa yhteisössä toimiminen, 15 osp
Mielenhyvinvoinnin tukeminen, 15 osp
Digikyvyykkyyden edistäminen työyhteisössä, 15 osp
Ohjaustoiminnan suunnitteleminen ja toteuttaminen, 30 osp
Perehdytyksestä vastaaminen, 15 osp
Tekoälyn hyödyntäminen työprosessissa, 15 osp
Työhön opastajana toimiminen, 15 osp
Vihreän siirtymän edistäminen, 15 osp
Tutkinnon osa toisesta osaamisalasta 15-30 osp <i>Tutkintoon voi sisällyttää tämän tutkinnon toisen osaamisalan pakollisen tutkinnon osan. Riippumatta sisällytettävän tutkinnon osan laajuudesta, tutkinnon osan laajuus on tässä kohdassa enintään 30 osp.</i>
Tutkinnon osa ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta 15-30 osp <i>Tutkintoon voi valita tutkinnon perusteissa määritellyn ammatillisen tutkinnon osan tai osia voimassa olevista ammatillisen perustutkinnon, toisen ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteista.</i>
Korkeakouluopinnot 5-15 osp <i>Tutkinnon osa sisältää tutkintoon liittyvää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.</i>
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa 15-30 osp <i>Tutkinnon osa tai osat sisältävät työelämän paikallisten tarpeiden mukaista tutkintoon tai ammattialaan liittyvää osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispisteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin muissa tutkinnon osissa.</i>
VAMMAISALAN OSAAMISALA 150 OSP
Vammais- ja erityisen tuen ohjaaja 150 osp
Pakolliset tutkinnon osat 120 osp
Ammatillinen toiminta sosiaali- ja terveydenhuollossa, 30 osp, P
Ammatillinen toiminta vammaisalalla, 30 osp, P
Toimintakyvyn ja oppimisen tukeminen, 30 osp, P
Vuorovaikutus ja kommunikointi, 30 osp, P
Valinnaiset tutkinnon osat 30 osp
Asiakkaan toimintakyvyn tukeminen, 15 osp
Digitaalisessa vuorovaikutuksessa toimiminen, 15 osp

Laajentuvassa yhteisössä toimiminen, 15 osp
Mielenhyvinvoinnin tukeminen, 15 osp
Digikyvyyden edistäminen työyhteisössä, 15 osp
Ohjaustoiminnan suunnitteleminen ja toteuttaminen, 30 osp
Perehdytyksestä vastaaminen, 15 osp
Tekoälyn hyödyntäminen työprosessissa, 15 osp
Työhön opastajana toimiminen, 15 osp
Vihreän siirtymän edistäminen, 15 osp
Tutkinnon osa toisesta osaamisalasta 15-30 osp <i>Tutkintoon voi sisällyttää tämän tutkinnon toisen osaamisalan pakollisen tutkinnon osan. Riippumatta sisällytettävän tutkinnon osan laajuudesta, tutkinnon osan laajuus on tässä kohdassa enintään 30 osp.</i>
Tutkinnon osa ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta 15-30 osp <i>Tutkintoon voi valita tutkinnon perusteissa määritellyn ammatillisen tutkinnon osan tai osia voimassa olevista ammatillisen perustutkinnon, toisen ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon perusteista.</i>
Korkeakouluopinnot 5-15 osp <i>Tutkinnon osa sisältää tutkintoon liittyvää ammatillista osaamista tukevia korkeakouluopintoja.</i>
Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuva tutkinnon osa 15-30 osp <i>Tutkinnon osa tai osat sisältävät työelämän paikallisten tarpeiden mukaista tutkintoon tai ammattialaan liittyvää osaamista, joka soveltuu useamman kuin yhden työpaikan tarpeisiin. Koulutuksen järjestäjä nimeää tutkinnon osan työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja määrittää sille laajuuden osaamispiteinä. Koulutuksen järjestäjä määrittelee ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arvioinnin vastaavasti kuin muissa tutkinnon osissa.</i>

2. Tutkinnon osat

2.1. Ammatillinen toiminta sosiaali- ja terveydenhuollossa, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- toimii laatusuosituksen ja omavalvontasuunnitelman mukaisesti
- toimii sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus-, yhteydenotto- ja ilmoitusvelvollisuuden mukaisesti
- tukee ja noudattaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakas- ja potilasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolo- ja tietosuojamääräyksiä
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa
- työskentelee huomioiden kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- toimii työsuojelu- ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti

Ammatillinen kohtaaminen

Opiskelija

- kohtaa asiakkaan ja hänen lähiverkostonsa arvostavasti
- tunnistaa omat asenteensa ja uskomuksensa sekä niiden vaikutuksen asiakastyöhön
- tunnistaa ja säätelee omia tunteitaan asiakastilanteissa
- tunnistaa asiakastyössä omat vastatunteensa ja osaa käsitellä niitä asianmukaisesti
- kuuntelee asiakasta ja käyttää selkeää kieltä
- mukauttaa ilmaisuaan asiakkaan kommunikointitaitoja vastaavaksi
- vahvistaa asiakkaan vuorovaikutusaloitteita ja tapoja ilmaista itseään
- käyttää puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja
- käyttää kosketusta vuorovaikutuksen tukena
- huomioi asiakkaiden erityistarpeet ja toiveet hoidossa ja palveluissa
- kohtaa ja tukee asiakkaita eri kulttuuritaustoista ja uskomusjärjestelmistä lähtöisin olevia henkilöitä
- ymmärtää kulttuuristen erojen vaikutuksen hoitoprosesseihin ja kommunikointiin ja osaa soveltaa kulttuurisensitiivisiä käytäntöjä asiakastyössä
- viestii ja kommunikoi suomen, ruotsin tai saamen kielellä ja tarvittaessa yhdellä vieraalla kielellä
- ohjaa arvioidun tarpeen mukaisesti asiakasta ja hänen lähiverkostoansa palvelujen käytössä
- motivoi asiakasta terveysliikuntaan sekä elämäntapamuutoksiin
- vahvistaa ja edistää mielenterveyttä yksilön ja yhteisön tasolla
- osoittaa ymmärtävänsä päihteiden riskikäytön ja riippuvuuksien merkityksen hyvinvoinnille
- tunnistaa ja ennaltaehkäisee haittoja mielenterveyteen, päihteisiin tai riippuvuuksiin liittyen
- tunnistaa itsetuhoisuutta ja ottaa aiheen puheeksi
- tunnistaa itsemurhaan liittyviä riskitekijöitä ja ottaa aiheen puheeksi
- ennakoii ja ennaltaehkäisee työssään väkivallan uhkaa

Työyhteisössä toimiminen

Opiskelija

- noudattaa työyhteisön aikatauluja
- kuuntelee, keskustelee ja toimii yhteistyössä työyhteisön jäsenten kanssa
- toimii tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti
- toimii työyhteisön ohjeiden ja sopimuksien mukaisesti
- toimii osana moniammatillista työyhteisöä ja verkostoa
- suunnittelee ja toteuttaa työprosessia tehtävien ja ohjeiden mukaisesti
- tunnistaa kiusaamisen, häirinnän ja syrjinnän ilmenemismuodot
- käyttää tietoa työkykyä edistävästä tekijöistä
- soveltaa työssä tarvittavaa tietoa monipuolisesti ja kriittisesti
- huomioi mahdollisen avustajan roolin ja toimii tilanteen vaatimalla tavalla
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten ja aseptisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee ergonomisten periaatteiden mukaisesti ja ennaltaehkäisee työn aiheuttamia rasitusvammoja
- antaa ensiapua tapaturmissa ja henkeä uhkaavissa tilanteissa
- käyttää digitaalisia työvälineitä ja järjestelmiä edistään niiden käyttöä työyhteisössä
- huolehtii digitaalisen toimintaympäristön ajantasaisuudesta ja turvallisuudesta
- tunnistaa yleisimpiä mahdollisia kyber- ja tietoturvauhkia työssään
- toimii mahdollisessa uhkatilanteessa roolinsa mukaisesti
- seuraa ja arvioi vastuualueensa tavoitteiden toteutumista valittujen mittareiden avulla
- dokumentoi ja kirjaa havaintojaan työyksikön kirjaamisohjeiden mukaisesti
- osoittaa ymmärtävänsä oman työn merkityksen osana laajempaa kokonaisuutta
- arvioi omaa osaamistaan ja osallistuu osaamisen kehittämiseen
- tunnistaa työuupumuksen ja ennaltaehkäisee sitä omassa työssään
- huolehtii omasta työhyvinvoinnistaan ja jaksamisestaan

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kasvatus-, ohjaus-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan ympäristöissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.2. Ammatillinen toiminta vammaisalalla, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- tukee ja kunnioittaa itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolovelvollisuus- ja tietosuojamääräyksiä
- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten, aseptisten ja ergonomisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee huomioiden kestävä kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet

- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa

Vammaisalan arvoperusta

Opiskelija

- huomioi YK:n vammaissopimuksen periaatteet
- ymmärtää ja huomioi oman toimintansa taustalla olevat arvot ja ihmiskäsityksen
- huomioi erilaisia lähestymistapoja vammaisuuteen ja vammautumiseen (yhteiskunnallinen, lääketieteellinen, psykologinen, kasvatuksellinen, vuorovaikutuksellinen ja ihmisoikeudellinen) ja perustelee niiden vaikutuksia vammaistytöön
- huomioi työssään asiakkaan käsityksen vammaisuudesta tai vammautumisesta sekä sen vaikutukset hänen minäkuvaansa, identiteettiinsä ja käsitykseensä omista kyvyistään
- työskentelee perusoikeuksien ja tasa-arvon toteutumista edistäen
- mukauttaa toimintaansa ja ympäristöä yhdenvertaisuuden toteutumiseksi

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmä ja asiakaslähtöinen työskentely

Opiskelija

- hyödyntää ohjauksessaan tietoa erilaisista tuen muodoista ja palvelujärjestelmästä
- käyttää tietoa palveluohjauksesta
- osaa kertoa palveluista ymmärrettävästi
- hyödyntää käyttäjälähtöisiä palveluntarpeen arviointimenetelmiä ja ohjaa asiakasta käyttämään palveluja tukien täysivaltaisen kansalaisuuden toteutumista
- hyödyntää tulkkauspalveluja ja ohjaa asiakasta niiden käyttöön tilanteen mukaan
- ohjaa vertaisryhmien ja järjestöjen palvelujen piiriin vammaisen tai vammautuneen henkilön yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaisesti
- hyödyntää moniammatillista asiantuntijuutta ja toimii osana moniammatillista työryhmää työtehtäviensä mukaisesti
- seuraa palvelujen järjestämisen ja tuottamisen kehitystä vammaisalan näkökulmasta

Yksilökeskeinen työskentely ja vammaisten henkilöiden tukeminen arjessa

Opiskelija

- kunnioittaa vammaisen henkilön ajatuksia, arvoja, vakaumusta sekä vapautta tehdä omat valintansa
- edistää vammaisten henkilöiden osallistumista omaa elämäänsä koskevaan suunnitteluun
- tukee vammaisen henkilön päätöksentekoa
- tukee henkilön omaa ilmaisua vuorovaikutteisesti, hyödyntäen erilaisia kommunikointimenetelmiä
- kannustaa ja tukee vammaista henkilöä ilmaisemaan mielipiteitään ja mieltymyksiään sekä tekemään valintoja
- luo ympäristön, joka tukee omien valintojen ja päätösten tekemistä
- työskentelee esteettömyyden, saavutettavuuden ja osallisuuden periaatteiden mukaisesti ja huomioi periaatteiden toteutumisen haasteet ja mahdollisuudet työssään
- käyttää tietoa taidelähtöisistä menetelmistä, luonnosta, eläinavusteisesta toiminnasta ja liikkumisesta
- huomioi vammaisen henkilön oman kokemuksen asemastaan yhteisössä tai ryhmässä
- huomioi työssään vammaisen henkilön elämänkulussa tapahtuvia muutoksia yhdessä vammaisen henkilön ja hänen läheistensä kanssa
- toimii työssään tasa-arvoisesti, luottamuksellisesti, pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti
- dokumentoi ja kirjaa asiakastietoja työtehtäviensä mukaisesti yhdessä vammaisen henkilön kanssa

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kasvatus-, ohjaus-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan ympäristöissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.3. Henkilökohtaisen avun järjestelmässä toimiminen, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- toimii laatusuosituksen ja omavalvontasuunnitelman mukaisesti
- toimii sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus-, yhteydenotto- ja ilmoitusvelvollisuuden mukaisesti
- tukee ja noudattaa henkilökohtaisen avun käyttäjän itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolovelvollisuus- ja tietosuojamääräyksiä
- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- noudattaa työssään henkilökohtaisen avun käyttäjän työjohdollisia määräyksiä
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten, aseptisten ja ergonomisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee huomioiden kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa
- käyttää rakentavan dialogin mallia yhteistyökykyisesti
- toimii luontevasti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa
- kuuntelee aktiivisesti henkilökohtaisen avun käyttäjää
- muodostaa tilanteisiin sopivat lisäkysymykset oma-aloitteisesti
- vastaanottaa ja antaa myönteisiä ja korjaavia palautteita rakentavasti
- pystyy osallistumaan rakentavasti ristiriitatilanteiden käsittelyyn
- käyttää kunnioittavaa ja tilanteeseen sopivaa puhetapaa
- toimii turvallisesti erilaisissa asiakkaan elämään liittyvissä kriisitilanteissa

Ammatillinen vuorovaikutus

Opiskelija

- kohtaa asiakkaan ja hänen lähiverkostonsa arvostavasti
- toimii vuorovaikutustilanteissa ammatillisesti

Henkilökohtaisen avun järjestelmässä toimiminen

Opiskelija

- noudattaa itsenäisen elämän periaatteita henkilökohtaisen avun käyttäjää kunnioittaen
- hyväksyy henkilökohtaisen avun käyttäjän arvot, valinnat ja olosuhteet oman työnsä lähtökohdaksi
- tunnistaa työsuhteen ja muiden ihmissuhteiden väliset erot ammatillisesti
- noudattaa työn aikatauluja, ohjeita ja sopimuksia
- toimii henkilökohtaisessa avussa oman ammatillisen tehtävänkuvansa mukaisesti
- vastaa työtehtävien toteutuksesta ammatillisesti henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti

- tunnistaa työssään hoidon ja avustamisen välisen eron ja toimii sen mukaisesti
- tuntee henkilökohtaisen avun järjestämistavat
- toimii henkilökohtaisena avustajana luontevasti erilaisissa tilanteissa
- arvioi omaa työsuoritustaan realistisesti tunnistuen kehittämisen kohteita
- käyttää tietoa työkykyä edistävästä tekijöistä

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla henkilökohtaisena avustajana.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.4. Henkilökohtainen avustaminen, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- toimii laatusuosituksen ja omavalvontasuunnitelman mukaisesti
- tukee ja noudattaa henkilökohtaisen avun käyttäjän itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolovelvollisuus- ja tietosuojamääräyksiä
- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- noudattaa työssään henkilökohtaisen avun käyttäjän työjohtollisia määräyksiä
- toimii työsuojelu- ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten ja aseptisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee ergonomisten periaatteiden mukaisesti ja ennaltaehkäisee työn aiheuttamia rasitusvammoja
- työskentelee huomioiden kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa

Arjen toimissa avustaminen

Opiskelija

- hallitsee fyysisen avustamisen käytännöt ja ergonomian erilaisissa avustamistilanteissa
- hallitsee tyypillisten apuvälineiden turvallisen käytön
- toimii tarvittaessa avustajakoiran tai opaskoiran kanssa henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti
- avustaa henkilökohtaisen avun käyttäjää toimintakyvyn tukemisen perusperiaatteiden mukaisesti
- avustaa turvallisesti erityyppisillä siirtotekniikoilla
- avustaa asentojen vaihdossa henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti
- avustaa hygieniasta huolehtimisessa henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti
- avustaa pukeutumisessa henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti
- valmistaa ruokia ja leivonnaisia henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti

- avustaa ruokailussa henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti
- työskentelee hygieenisesti ruoan valmistuksessa ja leivonnassa
- huolehtii henkilökohtaisesta hygieniastaan
- avustaa turvallisesti liikkumisessa henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti
- avustaa ulkonäöstä huolehtimisessa henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti
- avustaa vaatehuollossa, kodinhoidossa, kotisiivouksessa ja järjestyksen ylläpidossa henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti
- avustaa luotettavasti pienten lasten käsittelyssä
- avustaa henkilökohtaisen avun käyttäjää työssä ja opiskelussa
- avustaa henkilökohtaisen avun käyttäjää yhteiskunnallisessa osallistumisessa
- avustaa henkilökohtaisen avun käyttäjää harrastuksissa ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä
- avustaa tarvittaessa satunnaisesti tai jatkuvaluonteisesti arjen valinnoissa
- avustaa tarvittaessa tehtävien aloittamisessa ja loppuunsaattamisessa
- huolehtii omasta ja työyhteisönsä työsuojelusta
- avustaa tarvittaessa omahoidollisissa tehtävissä henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti
- tunnistaa oman osaamisensa ja tehtäviensä rajat omahoidollisissa tehtävissä
- antaa ensiapua tapaturmissa ja henkeä uhkaavissa tilanteissa

Tiedon käsittelyssä ja kommunikoinnissa avustaminen

Opiskelija

- hyödyntää henkilökohtaisen avustajan tehtävissä erilaisia puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä
- avustaa tiedon hankinnassa ja käsittelyssä henkilökohtaisen avun käyttäjän ohjeiden mukaisesti
- käyttää saatavilla olevaa digitaalisia laitteita ja sovelluksia
- noudattaa työssään asianmukaisesti tietosuojan periaatteita ja menetelmiä

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä toimimalla henkilökohtaisena avustajana.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.5. Lähi- ja läheisverkostoissa toimiminen, 30 osp

Tutkinnon osan aikana tulee huomioida erityisryhmät, joiden lähi- ja läheisverkostoissa toimiminen edellyttää erityistä asiantuntemusta ja herkkyyttä. Näitä ovat erityisesti pitkäaikaissairaat, ikääntyneet, vammaiset tai vammautuneet henkilöt, mielenterveys- tai päihdetyönasiakkaat, väkivallan tai rikoksen uhrin, syrjäytyneet, lähisuhdekriisissä olevat, lastensuojelun asiakkaat, pakolaiset ja maahanmuuttajat.

Näiden erityisryhmien tukeminen vaatii laaja-alaista osaamista, jossa yhdistyvät asiantuntemus terveydenhuollosta, psykologisesta ja emotionaalisesta tuesta, perhesuhteiden hoitamisesta ja yhteiskunnallisesta tukijärjestelmästä. Jokaisessa tilanteessa on tärkeää olla herkkä yksilön ja perheen tarpeille sekä tarjota oikeanlaista tukea ja palveluja heidän hyvinvointinsa edistämiseksi.

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- toimii laatusuositusten ja omavalvontasuunnitelman mukaisesti
- toimii sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus-, yhteydenotto- ja ilmoitusvelvollisuuden mukaisesti
- tukee ja noudattaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakas- ja potilasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolovelvollisuus- ja tietosuojamääräyksiä
- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- toimii työsuojelu- ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten, aseptisten ja ergonomisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee huomioiden kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa

Ammatillinen kohtaaminen

Opiskelija

- osoittaa empatiaa ja kykyä aktiiviseen kuunteluun
- toimii asiakasta ja hänen läheisverkostoaan arvostavasti
- huomioi toiminnassaan asiakkaan elämänvaiheen, elämäntilanteen ja perhesuhteet
- käyttää selkeää ja ymmärrettävää kieltä vuorovaikutuksessa
- toimii luontevasti tilanteissa, joissa henkilö ei ole valmis puhumaan
- ymmärtää yksinäisyyden ja eristäytymisen vaikutuksia
- käyttää dialogisuutta työvälineenä perheen, lasten, läheisten ja verkoston jäsenten kanssa työskennellessään
- vahvistaa monipuolisesti asiakkaan, lasten, perheen ja lähiverkoston voimavaroja
- kartoittaa kokonaisvaltaisesti päihteiden käytön ja mielenterveysongelmien vaikutukset asiakkaaseen, hänen läheisiinsä, perheeseensä, lapsiinsa sekä työ- ja yhteisöelämään
- ottaa tarkoituksenmukaisesti huomioon läheiset ja asiakkaan työyhteisön osana kuntoutusta ja toipumista
- huomioi erityisryhmien erilaiset tarpeet lähi- ja läheisverkostoissa toimimiseen
- ottaa luontevasti puheeksi mielenterveyden häiriöt ja päihteiden käytön tai muut riippuvuudet sekä niihin liittyvät asiat asiakkaan eri-ikäisten läheisten kanssa
- ottaa puheeksi ja huomioi mahdollisen lähisuhdeväkivallan lähi- ja läheisverkostotyössä ja ohjaa tarvittavan avun saannissa
- käyttää tarvittaessa soveltuvia digitaalisia välineitä tilanteen kartoittamiseen
- sopii tavoitteista yhteistyössä asiakkaan ja hänen verkostonsa kanssa
- valitsee toimintatapansa asiakkaan muutosvaiheen mukaisesti ja huomioi asiakkaan osallisuuden
- käyttää soveltuvin osin motivoivan haastattelun ja ohjauksen perustaitoja verkostossa
- varmistaa asiakkaan saavan riittävästi tietoa sairautensa tai riippuvuutensa hoidosta ja toipumisesta

Työskentely lähi- ja läheisverkostoissa

Opiskelija

- toimii tarkoituksenmukaisesti verkostojen kokoonkutsujana ja kertoo konkreettisesti verkoston kokoontumisen tarkoituksen ja osallistujien roolit
- keskustele dialogisesti verkoston kanssa ja rohkaise jäseniä avoimeen keskusteluun
- varmistaa kaikkien osallistujien näkökulmien tulevan kuulluiksi ja luo turvallisen sekä voimavarakeskeisen ilmapiirin asioiden käsittelyyn

- tukee vanhemmuutta erilaisissa perheen tilanteissa ottaen huomioon lapsen edun
- ottaa rakentavasti puheeksi lapsen roolin ja kokemukset asiakkaan kanssa
- auttaa vanhempaa tunnistamaan lapsen tilannetta ja kokemuksia, sekä pohtimaan lapsen hyvinvointia ja tuen tarvetta
- antaa tukea tai keinoja turvallisten rajojen asettamiseen ja ottaa lasten kanssa tarvittaessa puheeksi perheen tilanteen
- tunnistaa hyvinvointia edistäviä perhe- ja läheissuhteita ja tukee näiden sisäistä yhteyttä
- hyödyntää läheisverkoston ja perheen asiantuntemusta yksilöllisessä kasvussa, kehityksessä tai toimintakyvyssä
- huomioi läheisten ja laajemman yhteisön ja tukee asiakkaan kokonaisvaltaista elämänhallintaa
- tunnistaa oman osaamisensa rajat ja hakee tarvittaessa tukea tilanteeseen
- toimii ajantasaisten ja keskeisten mielenterveys- ja riippuvuustyötä koskevien säädösten mukaisesti lähi- ja läheisverkostotyössä
- hyödyntää tietoa palveluista ohjauksessaan, kuten varhaiskasvatuksesta, koulutuksesta, asumisesta ja työtoiminnasta
- huolehtii asianmukaisesti salassapitovelvollisuudesta ja luottamuksellisuudesta
- tunnistaa syrjäytymiseen ja yksinäisyyteen liittyviä riskitekijöitä ja tukee sosiaalisten suhteiden ylläpysymistä

Moniammatillinen yhteistyö ja ammatillisen toiminnan arviointi

Opiskelija

- tunnistaa selkeästi oman työyhteisönsä perustehtävän ja ottaa huomioon eri toimijoiden vastuun, roolin ja työnjaon
- tunnistaa moniammatillisen työn merkityksen ja toimii osana alan palveluverkostoja tukien asiakkaan, läheisverkoston ja perheiden hyvinvointia ja elämänlaatua
- tuottaa aktiivisesti omaa osaamistaan verkoston käyttöön ja käyttää asiakaslähtöisesti muiden asiantuntijoiden osaamista
- tunnistaa moniammatillisen yhteistyön esteitä ja toimii omalta osaltaan yhteistyötä edistävästi ja tavoitteellisesti
- toimii yhteistyössä asiakkaan, hänen läheistensä, perheensä sekä yhteisönsä kanssa huomioiden eri näkökulmat tasapuolisesti
- arvioi omaa toimintaansa moniammatillisessa yhteistyössä ja hyödyntää saamaansa palautetta
- arvioi rakentavasti yhteistyön toteutumista ja kehittämistarpeita verkoston kanssa
- ymmärtää tiedon jakamisen merkityksen moniammatillisen toiminnan toteutuksessa

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kasvatus-, ohjaus-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan ympäristöissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.6. Mielenterveys- ja mielenhyvinvointityö, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- toimii laatusuosituksen ja omavalvontasuunnitelman mukaisesti
- toimii sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus-, yhteydenotto- ja ilmoitusvelvollisuuden mukaisesti
- tukee ja noudattaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakas- ja potilasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolovelvollisuus- ja tietosuojamääräyksiä
- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- toimii työsuojelu- ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten ja aseptisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee ergonomisten periaatteiden mukaisesti ja ennaltaehkäisee työn aiheuttamia rasitusvammoja
- työskentelee huomioiden kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa

Ammatillinen vuorovaikutus

Opiskelija

- viestii ymmärrettävästi ja selkeästi
- käyttää erilaisia kysymystekniikoita
- rohkaisee ja kannustaa asiakasta ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan
- huomioi vuorovaikutustilanteissa tilanteen kuormittavuuden ja siihen vaikuttavat tekijät
- motivoi asiakasta elämäntapamuutoksiin
- huomioi asiakkaan kulttuuriset erot

Ammatillinen toiminta

Opiskelija

- toimii asiakaslähtöisesti ja huomioi yksilölliset tarpeet
- vahvistaa ja edistää mielenterveyttä yksilön ja yhteisön tasolla
- edistää asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia ja osallisuutta hänen omassa elämässään
- tukee asiakkaan positiivista mielenterveyttä ja mielenhyvinvointia
- tukee asiakkaan toipumisorientaatiota
- toteuttaa ehkäisevää ja edistävää mielenterveystyötä
- arvioi asiakkaan hyvinvointia
- tunnistaa ja ennaltaehkäisee haittoja mielenterveyteen liittyen
- tunnistaa itsetuhoisuutta ja ottaa aiheen puheeksi
- tunnistaa itsemurhaan liittyviä riskitekijöitä ja ottaa aiheen puheeksi
- tukee asiakkaan seksuaalista hyvinvointia ja sukupuolen moninaisuutta
- työskentelee sukupuolisensitiivisesti
- ylläpitää asiakkaan turvallista, esteetöntä ja viihtyisää ympäristöä
- arvioi omaa toimintaa ja ammatillista käytöstä osana ammatillista kehittymistä
- huolehtii omasta työssä jaksamisesta ja hyvinvoinnista
- käyttää motivoivia ja ratkaisukeskeisiä menetelmiä voimavaralähtöisesti
- käyttää mielenterveystyön arviointi- ja seurantamittareita
- käyttää luovia ja toiminnallisia menetelmiä
- käyttää ryhmä- ja yhteisöhoidon menetelmiä
- käyttää verkosto- ja perhetyön menetelmiä vastuidensa mukaisesti
- käyttää digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä
- toimii yhdessä asiakkaan kanssa digiturvallisesti
- ohjaa apuvälineiden ja hyvinvointia tukevan teknologian käytössä ja huollossa
- käyttää tietoa sosiaali-, terveys- ja kasvatuspalveluista, etuuksista ja kolmannen sektorin palveluista

- käyttää tietoa kokemusasiantuntijuuden ja vertaistuen merkityksestä asiakastyössä
- dokumentoi ja kirjaa havaintojaan työyksikön kirjaamisohjeiden mukaisesti
- käyttää tietoa psyykkisistä sairauksista, niiden diagnostiikasta ja hoidosta
- tuntee yleisimpiä mielenterveyden häiriöitä (masennus, ahdistus, skitsofrenia, persoonallisuushäiriöt)
- tunnistaa psyykkisten sairauksien oireet ja vaikutukset asiakkaan toimintaan ja elämänhallintaan
- tuntee erilaisia terapeuttisia lähestymistapoja, terapiasuuntauksia ja hoitomuotoja
- edistää asiakkaan mielenhyvinvointia tarjoamalla tukea stressinhallintaan ja ennaltaehkäisevään mielenterveystyöhön
- tunnistaa psyykkisten sairauksien ja mielenterveyden haasteiden vaikutukset asiakkaan elämän eri osa-alueilla (työ, ihmissuhteet, päivittäinen elämä)

Kriisityö ja turvallisuus

Opiskelija

- tunnistaa työssään erilaisia kriisejä, kuten kehitys- tai elämäntilannekriisi tai traumaattinen kriisi
- arvioi asiakkaan kriisitilannetta ja tunnistaa asiakkaan toimintakykyä uhkaavat reaktiot
- osoittaa ymmärtävänsä traumaattisten kokemusten vaikutukset mielenterveyteen ja käyttäytymiseen
- soveltaa kriisityön periaatteita ja menetelmiä asiakaslähtöisesti prosessin eri vaiheissa
- käyttää trauma- ja kriisityön menetelmiä vastuidensa mukaisesti
- käyttää kriisityöhön soveltuvia digitaalisia työvälineitä ja sovelluksia
- ohjaa asiakasta tarvittaessa kriisi- ja traumatyön erityispalveluihin
- ohjaa asiakasta parantamaan ja ylläpitämään omaa ja elinympäristönsä turvallisuutta
- ennakoii ja ennaltaehkäisee väkivallan uhkaa työssä
- toimii rauhoittavasti ja ammatillisesti kriisitilanteessa

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kasvatus-, ohjaus-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan ympäristöissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.7. Päihde- ja riippuvuustyö, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- toimii laatusuosituksen ja omavalvontasuunnitelman mukaisesti
- toimii sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus-, yhteydenotto- ja ilmoitusvelvollisuuden mukaisesti
- tukee ja noudattaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakas- ja potilasturvallisesti

- noudattaa salassapito-, vaitiolovelvollisuus- ja tietosuojamääräyksiä
- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- toimii työsuojelu- ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten ja aseptisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee ergonomisten periaatteiden mukaisesti ja ennaltaehkäisee työn aiheuttamia rasitusvammoja
- työskentelee huomioiden kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa

Päihteiden käytön ja riippuvuuden tunnistaminen ja arviointi

Opiskelija

- tunnistaa erilaisia riippuvuuksia
- tunnistaa asiakkaita, jotka kokevat stigmatisointia riippuvuusongelman vuoksi
- tunnistaa erilaisia päihteiden käytön tasoja ja toiminnallisten riippuvuuksien vakavuusasteita
- tuntee yleisimmät päihteet sekä niiden vaikutukset kehoon ja mieleen
- tunnistaa päihdeongelman merkit, kuten käyttäytymismuutokset, terveydelliset ongelmat ja elämänhallinnan vaikeudet
- ymmärtää toiminnallisten riippuvuuksien vaikutukset käyttäytymiseen, mielenterveyteen ja sosiaalisiin suhteisiin
- tunnistaa ja arvioi riippuvuuksien riskit ja haitat, kuten väkivallan, taloudellisten ongelmien, itsetuhoisuuden ja muiden vakavien seurausten mahdollisuuden
- tunnistaa ja ennaltaehkäisee päihteiden ja toiminnallisten riippuvuuksien haittavaikutuksia
- tunnistaa asiakkaita, joilla on vaikeuksia elämänhallinnan ja sopeutumisen kanssa
- tuntee kuntouttavan ja haittoja vähentävän hoidon erot ja tavoitteet eri riippuvuuksien osalta
- käyttää arviointiin soveltuvia mittareita ja muita diagnostisia välineitä
- arvioi asiakkaan fyysisen ja psyykkisen riippuvuuden asteen ja osaa valita oikean hoitopolun
- arvioi asiakasta tarkasti ja ohjaa tarvittaessa jatkohoitoon tai erikoistuneisiin tukipalveluihin
- arvioi päihteiden käytön ja toiminnallisten riippuvuuksien sekä siihen liittyvien riskitekijöiden vaikutukset asiakkaan fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin

Päihde- ja riippuvuustyön menetelmät ja tukeminen

Opiskelija

- toimii asiakaslähtöisesti ja huomioi yksilölliset tarpeet päihde- ja riippuvuustyössä
- käyttää päihde- ja riippuvuustyössä soveltuvia hoitomenetelmiä ja kognitiivista käyttäytymisterapiaa (CBT)
- käyttää motivoivia ja ratkaisukeskeisiä menetelmiä voimavara- ja tukipalveluista asiakkaan tukemiseksi
- tarjoaa empaattista ja ei-tuomitsevaa tukea
- tukee asiakasta elämänhallinnan kehittämisessä ja arjen haasteiden kohtaamisessa
- työskentelee vertaistuen ja vertaistukiryhmien kanssa
- vahvistaa asiakkaan osallisuutta ja tukea vertaiskokemuksen avulla
- hyödyntää kokemusasiantuntijoiden osaamista asiakastyössä ja moniammatillisissa tiimeissä
- ymmärtää kokemusasiantuntijoiden merkityksen asiakkaan toipumisessa ja osallisuuden vahvistamisessa
- osaa toimia yhteistyössä kokemusasiantuntijoiden ja vertaistoimijoiden kanssa
- ohjaa asiakkaita päihteiden vieroitusprosessiin ja hoitopolkuun, tarvittaessa hoitotason arvioinnin kautta
- tukee asiakasta vieroitusvaiheessa ja hoitoprosessissa
- ennaltaehkäisee mahdollisia vieroitusoireita ja -komplikaatioita
- toimii yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa

- tekee osaltaan moniammatillisen hoitosuunnitelman asiakkaalle
- työskentelee tiiviisti eri toimijatahojen kanssa (esim. sosiaalityö, terveyspalvelut, vankilahoito) asiakasta tukien
- huolehtii asiakkaan turvallisuudesta hoitoprosessissa ja vieroituksessa
- ylläpitää asiakkaan turvallista ja esteetöntä ympäristöä
- tukee asiakasta elämäntapamuutoksissa ja riippuvuuden kanssa elämisessä
- työskentelee sukupuoli- ja kulttuurisensitiivisesti, huomioiden asiakkaan kulttuuriset ja sukupuoliin liittyvät erityispiirteet
- ohjaa asiakasta riippuvuuksiin liittyvissä oikeuksissa ja velvollisuuksissa
- tukee asiakasta yhteiskunnallisessa ja perhesuhteiden palauttamisessa
- käyttää digitaalisia välineitä ja sovelluksia tilanteen arvioimiseksi ja seurantaan
- toimii yhdessä asiakkaan kanssa digiturvallisesti
- ohjaa asiakasta digitaalisten työkalujen käytössä
- dokumentoi ja kirjaa asiakastyön havaintoja päihde- ja riippuvuustyön kirjaamisohjeiden mukaisesti
- kirjaa asiakkaan edistymisestä hoitoprosessin eri vaiheissa ja tarvittaessa tekee muistiinpanoja mahdollisista riskeistä tai komplikaatioista

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kasvatusta, ohjausta, opetusta, sosiaali- ja terveysalan ympäristöissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.8. Toimintakyvyn ja oppimisen tukeminen, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- tukee ja kunnioittaa itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolo- ja tietosuojamääräyksiä
- toimii tietoturvasuhteiden mukaisesti
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten, aseptisten ja ergonomisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee huomioiden kestävä kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa

Yksilökeskeinen suunnittelu ja toimintakyvyn tukeminen

Opiskelija

- kohtaa yksilön arvostavasti ja huomioi yksilöllisen elämäntilanteen
- käyttää yksilökeskeisen suunnittelun tausta-ajattelua ja siihen soveltuvia työvälineitä

- suunnittelee arjen yksilöllisiä toimintatilanteita niin, että aktiivinen toimijuus ja osallisuus vahvistuvat
- tunnistaa yksinäisyyteen ja syrjäytymiseen liittyviä riskitekijöitä
- huomioi omien tunteidensa vaikutuksen käyttäytymiseensä vuorovaikutustilanteissa
- toimii voimavaralähtöisesti
- käyttää tietoa ihmisen kasvun ja kehityksen pääpiirteistä sekä toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä
- käyttää erilaisia toiminnanohjausmenetelmiä ja kehittää toiminnanohjaustaitojaan
- arvioi ja kirjaa toimintakyvyn arviointia yhdessä asiakkaan ja työryhmän kanssa

Ympäristön, toimintatapojen ja oppimisen merkitys toimintakyvyn edistämisessä

Opiskelija

- huomioi toimintaympäristön ominaisuuksia yhteistyössä työryhmän kanssa
- selvittää asiakkaan omaa käsitystä ympäristön toimivuudesta
- huomioi asiakkaan elämänkulun vaiheen ja siihen liittyvät yksilölliset tarpeet, kuten seksuaalisuuteen, itsenäistymiseen ja ikääntymiseen liittyvät kysymykset
- motivoi asiakasta tuomaan esille omia tapojaan ja tottumuksiaan
- huomioi ympäristön turvallisuutta ja vähentää turvattomuutta tuottavia tekijöitä
- tunnistaa hyvinvointia heikentäviä ja edistäviä perhe- ja läheissuhteita sekä tukee niiden keskinäistä yhteyttä
- varmistaa esteettömän, saavutettavan ja osallisuutta tukevan ympäristön
- käyttää saatavilla olevaa digitaalisia laitteita ja sovelluksia ja tukee sen käyttöä yksilöllisten tarpeiden mukaisesti
- tunnistaa oppimiseen vaikuttavia tekijöitä ja erilaisia tapoja oppia, ja hyödyntää tätä tietoa työssään
- tunnistaa ja vähentää oppimista haittaavia tekijöitä
- huomioi yksilöllisesti asiakkaan tavan omaksua ja käyttää tietoa
- tukee itsenäistä elämää ja päätöksentekoa vahvistaen osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden toteutumista
- tukee elinikäistä oppimista ja ottaa huomioon motivaation merkityksen oppimiselle
- asettavat yksilölliset ohjaustavoitteet ja hyödyntävät monipuolisia keinoja uusien taitojen vahvistamisessa

Motoriset taidot, erityistarpeet ja asiakassuunnitelmien mukainen työskentely

Opiskelija

- ottaa työssään yksilöllisesti huomioon motorisen kehitystason ja ohjauksessaan henkilön motoriset taidot
- kohtaa yksilöllisesti kuulovammaisen, aistimonivammaisen ja näkövammaisen henkilön
- käyttää soveltuvia opastuksen menetelmiä
- hyödyntää tietoa sensorisen integraation häiriöistä
- käyttää sensorisen integraation ja multisensorisen toiminnan menetelmiä
- tunnistaa neurokirjon häiriöiden keskeiset piirteet ja niiden vaikutukset toimintakykyyn
- edistää toiminnallaan omatoimisuutta ja itsenäisyyttä, noudattaa yhteisesti sovittuja käytänteitä arjessa
- toimii asiantuntijoiden laatimien ohjeiden mukaan arjen tilanteissa
- laatii yksilölliset suunnitelmat yhdessä asiakkaan kanssa ja toteuttaa niitä suunnitelmien mukaisesti
- toimii moniammatillisessa yhteistyössä suunnitelmien laadinnassa, toteutuksessa ja arvioinnissa
- dokumentoi ja kirjaa tekemiään havaintoja asiakaslähtöisesti, vahvistaen asiakkaan vahvuuksia
- antaa ensiapua tapaturmissa ja henkeä uhkaavissa tilanteissa
- tunnistaa omat ammatilliset rajansa uhka-, väkivalta- ja kriisitilanteissa ja noudattaa toimintaohjeita

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kasvatus-, ohjaus-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan ympäristöissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.9. Vuorovaikutus ja kommunikointi, 30 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- tukee ja kunnioittaa itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolovelvollisuus- ja tietosuojamääräyksiä
- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten, aseptisten ja ergonomisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee huomioiden kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa

Ammatillinen vuorovaikutus ja selkeäkielisyys

Opiskelija

- kohtaa asiakkaan ja hänen lähiverkostonsa arvostavasti
- kuuntelee asiakasta ja käyttää selkeää kieltä
- huomioi vuorovaikutuksessa olemuskielen ja ei-kielellisen viestinnän
- mukauttaa ilmaisuaan asiakkaan kommunikointitaitoja vastaavaksi
- vahvistaa asiakkaan vuorovaikutusaloitteita ja tapoja ilmaista itseään
- motivoi asiakasta terveysliikuntaan sekä elämäntapamuutoksiin
- ennaltaehkäisee ja ennakoi työssään väkivallan uhkaa
- osoittaa ymmärtävänsä mielenterveysongelmia, päihteiden riskikäyttöä ja riippuvuuksia sekä niistä aiheutuvia haittoja
- käyttää saatavilla olevaa digitaalisia laitteita ja sovelluksia
- toimii kiireettömästi vuorovaikutustilanteissa
- tiedostaa ja huomioi omien tunteidensa ja asenteiden vaikutuksen vuorovaikutukseen ja kommunikointiin
- huomioi vuorovaikutustilanteissa henkilön iän ja mielenkiinnon kohteet
- käyttää tietoa asiakkaan kulttuurista, kielestä ja katsomuksesta
- käyttää kosketusta vuorovaikutuksen tukena
- keskustelelee ja toimii yhteistyössä asiakkaan ja hänen lähiverkostonsa kanssa

Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointikeinot

Opiskelija

- tietää ihmisen fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja kielellisen kehityksen sekä hyödyntää tietoa työssään
- tunnistaa vamman vaikutuksia kasvun ja kehityksen eri vaiheissa
- huomioi kielen kehityksen vaiheet ohjauksessaan
- hyödyntää tietoa erilaisten vammojen ja sairauksien vaikutuksista vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon
- käyttää tietoa kielitietoisuudesta
- viestii kielitietoisesti työyhteisön jäsenten ja muiden sidosryhmien kanssa
- huomioi asiakkaan kielelliset valmiudet ja muokkaa omaa viestintäänsä
- ohjaa asiakasta kielitietoisesti ja huolehtii asiakkaan ymmärtämisestä
- käyttää puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja (AAC) ja kommunikoinnin apuvälineitä
- avustaa tiedon hankinnassa ja käsittelyssä
- havainnoi ja ottaa selvää asiakkaan yksilöllisestä viestintätavasta
- hyödyntää työssään tietoa puhuttujen ja viitottujen kielten yhtäläisyyksistä ja eroista suhteessa puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikointikeinoin
- tekee yhteistyötä asiantuntijoiden kanssa, jotka vastaavat teknisten apuvälineiden hankinnasta ja huollosta
- ohjaa tulkkauspalveluiden hakemisessa ja käyttämisessä
- hyödyntää digitaalisten laitteiden ja sovelluksien mahdollisuuksia vuorovaikutuksen tukena
- ohjaa asiakasta hankkimaan ja käyttämään hyvinvointiteknologiaa, joka tukee hänen kommunikaatiotaan ja vuorovaikutustaan
- käyttää tietoa selkokielestä ja selkeästä viestinnästä
- käyttää selkeää puhetta ja selkokuvia asiakkaan tarpeen mukaan
- käyttää selkeäviestinnän tukena havainnollistamisen keinoja
- huomioi aistien merkityksen ja mahdollisuudet vuorovaikutuksessa
- huomioi kosketuksen merkityksen osana vuorovaikutusta
- motivoi vuorovaikutukseen tarjoamalla erilaisia aistimuksia asiakkaalle sopivalla tavalla
- huomioi toiminnassaan aistiherkkyydet, näkö- ja kuulovamman sekä muut aistivammat
- luo sellaisen toimintaympäristön, joka houkuttelee myönteiseen vuorovaikutukseen

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kasvatus-, ohjaus-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan ympäristöissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.10. Asiakkaan toimintakyvyn tukeminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- tukee ja kunnioittaa itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolovelvollisuus- ja tietosuojamääräyksiä

- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten, aseptisten ja ergonomisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee huomioiden kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa

Vuorovaikutus ja ohjaaminen

Opiskelija

- kuuntelee ja on läsnä vuorovaikutustilanteissa
- vahvistaa asiakkaan vuorovaikutusaloitteita ja tapoja ilmaista itseään
- käyttää selkeää kieltä
- käyttää puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointikeinoja
- osoittaa ymmärtävänsä aistivammojen vaikutuksia asiakkaan toimintakykyyn
- hyödyntää eri aistitoimintoja ja kosketusta vuorovaikutustilanteissa
- tunnistaa oman asenteen ja käyttäytymisen vaikutuksen vuorovaikutustilanteissa
- ennaltaehkäisee asiakkaan haastavaa käytöstä
- toimii osana moniammatillista työryhmää
- ohjaa yksilöitä ja ryhmiä
- tiedottaa ja dokumentoi asiakkaan toimintakykyyn ja arkeen liittyvistä havainnoista

Fyysisen toimintakyvyn tukeminen

Opiskelija

- käyttää tietoa ihmisen perusliikkumisesta
- arvioi asiakkaan fyysisen toimintakyvyn voimavaroja ja tuen tarpeita
- tukee asiakasta kehon hahmottamisessa sekä hyvän kehosuhteen luomisessa
- muokkaa asiakkaan ympäristöä turvalliseksi ja liikkumista edistäväksi
- ohjaa asiakasta liikkumista tukevien apuvälineiden käytössä
- ohjaa ja avustaa luonnollisten liikemallien mukaisesti
- huomioi asiakkaan voimavarat ja käyttää ergonomian periaatteita asiakkaan avustamistilanteissa
- toteuttaa asiakkaan toimintoja ja liikkumista tukevaa asentohoitoa
- ohjaa ja tukee asiakasta rentoutumisessa
- ohjaa asiakasta tasapainoa ja liikkuvuutta tukevissa toiminnoissa
- käyttää tietoa työ- ja toimintakykyä edistävistä tekijöistä

Kognitiivisen ja psykososiaalisen toimintakyvyn tukeminen

Opiskelija

- tunnistaa asiakkaan kognitiivisen ja psykososiaalisen toimintakyvyn voimavarat
- tunnistaa asiakkaan kognitiivisen ja psykososiaalisen toimintakyvyn tuen tarpeet
- arvioi asiakkaan kognitiivisen ja psykososiaalisen toimintakyvyn voimavarat ja tuen tarpeet
- selvittää asiakkaan kiinnostuksen kohteita
- motivoi asiakasta osallistumiseen ja yhdessä toimimiseen
- luo asiakkaalle mahdollisuuksia aistikokemuksiin
- hyödyntää ympäristöä asiakkaan osallisuuden ja mielekkään arjen edistämisessä
- käyttää toiminnallisia menetelmiä asiakkaan ohjaamisessa
- tukee asiakasta arjen hallinnassa
- tukee asiakkaan mielen hyvinvointia
- tukee asiakasta tunnetaidoissa
- ohjaa asiakasta digitaalisten välineiden, sovellusten ja ympäristöjen käytössä
- tukee ja ohjaa asiakasta yhteydenpidossa läheisten kanssa
- tukee ja ohjaa asiakasta sosiaalisen verkoston luomisessa ja ylläpitämisessä

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kasvatus-, ohjaus-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan ympäristöissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.11. Digitaalisessa vuorovaikutuksessa toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- tukee ja kunnioittaa itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakas- ja potilasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolovelvollisuus- ja tietosuojamääräyksiä
- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee ergonomisten periaatteiden mukaisesti ja ennaltaehkäisee työn aiheuttamia rasitusvammoja
- työskentelee huomioiden kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa

Digitaalisten työvälineiden käyttö

Opiskelija

- tunnistaa luotettavat ja turvalliset digitaaliset toimintaympäristöt
- tunnistaa ja arvioi digitaalisista lähteistä saatavan tiedon luotettavuutta
- osaa tulkita ja käyttää digitaalisessa ympäristössä esiintyviä informaatioita ja viestejä kriittisesti
- arvioi asiakkaan valmiudet digitaalisiin hoitosuhteisiin
- tunnistaa tilanteita, joissa asiakas tarvitsee muita kuin digitaalisia palveluja
- motivoi asiakasta digitaalisten työvälineiden käyttöön
- etsii yhdessä asiakkaan kanssa sopivia digitaalisia apuvälineitä ja hoito-ohjelmia
- ohjaa asiakasta digitaalisten sovellusten käytössä ja tiedon löytämisessä
- arvioi digitaalisten työvälineiden hyödyllisyyttä hoidon eri vaiheissa
- ennakoidaan tilanteet, joissa digitaalinen yhteys ei toimi, ja ennakoi tilanteessa toimintaa
- pysyy ammatillisena teknisissä ongelmatilanteissa
- sopii asiakkaan kanssa yhteydenoton pelisäännöistä, kuten yhteyden kesto ja määrä
- arvioi ja sopii yhteydenpidon sisällöstä ja muodosta (esim. haastattelu tai vapaamuotoinen keskustelu)
- arvioi tilanteen onnistumista yhdessä asiakkaan kanssa
- korostaa digitaalisen asiakassuhteen luottamuksellisuutta, yksityisyyttä ja tallentamattomuutta
- varmistaa, että asiakas on ymmärtänyt keskustelun sisällön

- huolehtii häiriöttömästä työtilasta ja luottamuksellisuuden säilymisestä
- suunnittelee ja valmistautuu etukäteen keskusteluihin, huolehtii niiden selkeästä aloituksesta ja lopetuksesta
- toimii ammatillisesti yllättävissä tilanteissa ja ilmaisee empatiaa ja läsnäoloa digitaalisessa vuorovaikutuksessa
- hyödyntää alakohtaisia digitaalisia sovelluksia ja edistää niiden käyttöä työyhteisössä
- huolehtii digitaalisen ympäristön ajantasaisuudesta ja turvallisuudesta
- tunnistaa kyber- ja tietoturvauhkia ja toimii niissä roolinsa mukaan

Digitaalisten työvälineiden kehittäminen

Opiskelija

- tunnistaa tilanteet, joissa digitaalinen vuorovaikutus on asiakkaan kannalta toimiva
- käyttää työyhteisön sopimusten mukaisesti sosiaalisen median välineitä vaikuttamiseen ja viestintään
- hyödyntää medialukutaitoa viestiessään sosiaalisessa mediassa
- viestii sosiaalisessa mediassa ajankohtaisista aiheista ja tapahtumista, kuten uusista tutkimustuloksista
- osallistuu keskusteluihin sosiaalisessa mediassa ja internetissä tavoitteenaan vaikuttaa mielipiteisiin, kuten ennakkuulojen vähentäminen
- ottaa selvää uusien ohjelmien ja sovellusten käyttömahdollisuuksista työssään
- osaa tulkita ja jakaa oikeellista, luotettavaa ja ajankohtaista tietoa
- arvioi omaa osaamistaan ja osallistuu sen kehittämiseen

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kasvatus-, ohjaus-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan ympäristöissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.12. Laajentuvassa yhteisössä toimiminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- tukee ja kunnioittaa itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakas- ja potilasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolovelvollisuus- ja tietosuojamääräyksiä
- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten, aseptisten ja ergonomisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee huomioiden kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa

Toimiminen laajentuvassa yhteisössä

Opiskelija

- tunnistaa laajentuvan yhteisön käsitteen ja sen toimintaperiaatteet
- ymmärtää, keitä yhteisöön kuuluu ja osaa vastaanottaa erilaisia jäseniä omasta roolistaan käsin
- erottaa toisistaan eri kokemustoimijakäsitteet, kuten vertaistoimija, vertaistyöntekijä, koulutettu kokemusasiantuntija ja -toimija tai kokemuksen omaava ammattilainen
- toimii omassa ammatillisessa tai kokemustoimijaroolissaan yhteistyössä eritaustaisten vapaaehtoistyöntekijöiden ja asiakkaiden kanssa
- huomioi läheisten, opiskelijoiden ja muiden yhteisöön liittyvien henkilöiden osallisuuden toiminnassaan
- edistää toiminnallaan hankittua osaamista laajentuvan yhteisön tavoitteiden saavuttamiseksi
- toimii säädösten mukaisesti ja tukee eri toimijoiden osallisuutta
- työskentelee tavoitteellisesti tukien asiakkaiden toimintakykyä ja arjen hallintaa
- huomioi mahdollisen muutosvastarinnan yhteisössä ja reagoi siihen asianmukaisesti
- hyödyntää osallisuuteen ja vertaistoimintaan soveltuvia digitaalisia työvälineitä toiminnassaan

Yhteisöllisyyttä ja jaettua asiantuntijuutta vahvistavat työmenetelmät

Opiskelija

- käyttää ammatillisesti yhteisöä ja yhteisöllisyyttä tukevia työmenetelmiä ja edistää asiakkaiden osallisuutta
- toimii jaetussa asiantuntijuudessa, jossa kaikkien yhteisön jäsenten tiedot ja taidot tulevat yhteiseen käyttöön
- tukea yhteisön jäseniä ottamaan vastuuta yhteisön toiminnasta
- rakentaa, ylläpitää ja kehittää yhteisön vuorovaikutusta arjen toimenpitein
- suunnittelee ja toteuttaa yhdessä asiakkaiden kanssa heidän tarpeidensa mukaisia osallisuutta vahvistavia toimintoja
- tunnistaa ja työstää omaa asennettaan ja vastuunottoaan laajentuvassa yhteisössä
- arvioi ja kehittää omia dialogisia taitojaan yhteisössä
- arvioi ja kehittää omia digitaalisia taitojaan yhteisöllisissä ja ammatillisissa tehtävissä
- arvioi yhteisön toimintasuunnitelmaa laajentuvan yhteisön ja jaetun asiantuntijuuden näkökulmasta

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kasvatus-, ohjaus-, opetus-, sosiaali- ja terveysalan ympäristöissä tai kolmannen sektorin palvelutarjoajan työympäristössä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.13. Mielenhyvinvoinnin tukeminen, 15 osp

Ammattitaitovaatimukset

Ammattieettisyys ja lainsäädännön, määräysten ja ohjeiden noudattaminen

Opiskelija

- toimii ammattieettisten periaatteiden mukaisesti
- noudattaa lainsäädäntöä, määräyksiä, suosituksia ja ohjeita
- toimii laatusuosituksen ja omavalvontasuunnitelman mukaisesti
- toimii sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus-, yhteydenotto- ja ilmoitusvelvollisuuden mukaisesti
- tukee ja noudattaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta
- toimii asiakas- ja potilasturvallisesti
- noudattaa salassapito-, vaitiolovelvollisuus- ja tietosuojamääräyksiä
- toimii tietoturvallisuusohjeiden mukaisesti
- toimii työsuojelu- ja työturvallisuusohjeiden mukaisesti
- työskentelee työpaikan turvallisuussuunnitelman mukaisesti
- työskentelee hygieniavaatimusten ja aseptisten periaatteiden mukaisesti
- työskentelee ergonomisten periaatteiden mukaisesti ja ennaltaehkäisee työn aiheuttamia rasitusvammoja
- työskentelee huomioiden kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet
- käyttää näyttöön perustuvaa tietoa

Mielenhyvinvoinnin tunnistaminen ja arviointi

Opiskelija

- tuntee psykologisia perusperiaatteita
- käyttää tietoa tunne-elämän kehityksestä ja stressin hallinnasta
- havainnoi asiakkaan mielen ja kehon yhteyksiä, kuten fyysiset oireet, unihäiriöt ja stressin vaikutukset
- tunnistaa mielenhyvinvoinnin häiriöt ja muutokset asiakkaan tunteissa, käyttäytymisessä ja ajattelussa
- tunnistaa mielenterveyden häiriöiden varhaisia oireita
- tunnistaa kulttuuriset erot ja ottaa ne huomioon asiakastyössä
- tunnistaa mielenhyvinvointiin liittyvät stigma- ja häpeäkysymykset ja osaa tukea asiakasta näiden käsittelemisessä
- arvioi asiakkaan psyykkistä ja emotionaalista hyvinvointia
- tunnistaa asiakkaan tarpeet ja osaa suositella tarvittavia jatkotoimia
- seuraa ja arvioi asiakkaan mielenhyvinvointia ja tekee tarvittavia muutoksia tukitoimenpiteisiin

Mielenhyvinvoinnin tukeminen ja interventiot

Opiskelija

- luo luottamuksellisen ilmapiirin vuorovaikutukseen asiakkaan kanssa
- käyttää empatiaa ja myötätuntoa vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa
- tuntee mielen hyvinvointia tukevia menetelmiä, kuten keskusteluhoitoa ja kognitiivista käyttäytymisterapiaa
- soveltaa rentoutumistekniikoita ja muita hyvinvointia tukevia menetelmiä asiakaskohtaisesti ja yksilöllisesti, esimerkiksi mindfulness-harjoitukset
- hyödyntää resursseja ja tukiverkostoja mielenhyvinvointia tukevaan työhön
- toimii akuutissa kriisissä ja tarjota välitöntä tukea
- toimii moniammatillisessa yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa
- ohjaa asiakasta oikeaan hoitoon ja tukee hänen hyvinvointiaan eri tilanteissa
- tukee asiakkaan arjen hyvinvointia
- ohjaa aktiivisen elämäntavan, ravinnon ja unihygienian edistämiseksi
- osoittaa ymmärtävänsä taiteen, kulttuurin ja luonnon merkityksen ihmisen hyvinvointiin ja terveyteen
- käyttää tietoa taidelähtöisistä menetelmistä, luonnosta, eläinavusteisesta toiminnasta ja liikkumisesta
- käyttää rentouttavia menetelmiä luonnossa ja lähiympäristössä

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä kasvatus-, opetus-, ohjaus-, sosiaali- ja terveysalan ympäristöissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.14. Digikyvykkyyden edistäminen työyhteisössä, 15 osp (107653)

Digikyvykkyys (digitalisaatiokyvykkyys) tarkoittaa organisaation kykyä toimia tehokkaasti digitaalisessa ympäristössä. Digikyvykkyys edellyttää esimerkiksi osaavaa henkilöstöä ja johtoa, selkeitä toimintamalleja ja prosesseja, tarkoituksenmukaista tietoa sekä toimivia, käyttäjälähtöisiä tietojärjestelmiä. Työyhteisön tai yhteistyötahon digikyvykkyyttä vahvistetaan parhaiten yhteistyöllä, yhteiskehittämisellä ja osaamisen jakamisella. Työyhteisö tarkoittaa tässä opiskelijan pienintä työn tekemisen yksikköä, eli ryhmää tai tiimiä, jossa opiskelija työskentelee.

Ammattitaitovaatimukset

Digitalisaation mahdollisuudet ja nykytila

Opiskelija

- hyödyntää tietoa digitalisaation hyödyntämismahdollisuuksista alan työprosesseissa
- tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan digitaalisessa osaamisessaan
- tunnistaa digikyvykkyyden keskeisiä osa-alueita
- tuntee työyhteisön tai yhteistyötahon työskentelytapoja ja toimintakulttuuria
- hyödyntää erilaisia tapoja selvittää työyhteisön tai yhteistyötahon digikyvykkyyttä
- noudattaa säädöksiä sekä organisaation ohjeita tietosuojasta ja salassapidosta
- noudattaa säädöksiä ja organisaation ohjeita tietoturvasta
- tunnistaa työyhteisön tai yhteistyötahon digikyvykkyyden vahvuuksia ja kehittämiskohteita
- tunnistaa yleisimpiä kyber- ja tietoturvauhkia ja osaa uhkatilanteessa toimia roolinsa mukaisesti

Osaamisen jakaminen ja kehittäminen

Opiskelija

- soveltaa tietoa työyhteisön tai yhteistyötahon digikyvykkyyden vahvuuksista ja kehittämiskohteista osaamisen kehittämisen suunnittelussa
- sopii työyhteisön tai yhteistyötahon kanssa osaamisen jakamisen tavoista digikyvykkyyden vahvistamisessa
- laatii aikataulun ja suunnitelman yhteisesti sovituista kehittämistoimista
- viestii kehittämistoimista
- toteuttaa sovittuja kehittämistoimia osana työyhteisöä tai yhteistyötahon kanssa

Seuranta ja arviointi

Opiskelija

- kerää työyhteisöltä tai yhteistyötaholta palautetta ja kokemuksia toteutetuista kehittämistoimista

- analysoi palautteet ja viestii niistä työyhteisölle tai yhteistyötaholle
- arvioi onnistumistaan työyhteisön tai yhteistyötahon digikyvykkyyden edistämässä
- tekee perusteltuja jatkokehittämis ehdotuksia työyhteisön tai yhteistyötahon digikyvykkyyden edistämisestä

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä tekemällä työyhteisön tai yhteistyötahon digikyvykkyyttä edistäviä tehtäviä alansa työpaikan työympäristössä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.15. Ohjaustoiminnan suunnitleminen ja toteuttaminen, 30 osp (108263)

Ammattitaitovaatimukset

Ohjaustoiminnan suunnittelu

Opiskelija

- hallitsee alansa ohjaustoiminnassa käytettäviä tekniikoita, työvälineitä ja materiaaleja sekä työprosesseja
- käyttää suunnittelussa monipuolisia tiedonhankintamenetelmiä arvioiden niiden luotettavuutta
- arvioi omaa ammatillista osaamistaan ohjaustoiminnan suunnittelussa
- huomioi kohderyhmän tarpeet ohjaustoiminnan suunnittelussa
- valitsee omaa ammatillista osaamistaan vastaavan ohjaustoiminnan
- laatii suunnitelman ohjauksen tavoitteista ja sisällöstä sekä rajaa työn laajuuden
- laatii laadukkaan ja kustannustehokkaan ohjaussuunnitelman perustellen valintojaan
- laatii ohjaustoimintaa tukevia materiaaleja
- selvittää ja huomioi suunnittelussa alaan liittyvät työturvallisuuden erityispiirteet
- huomioi suunnittelussa kestävän kehityksen ja kiertotalouden

Ohjaustoiminta

Opiskelija

- ohjaa alansa ohjaustoimintaa
- toimii vastuullisesti tavoitteiden saavuttamiseksi sovitussa aikataulussa sekä ilmoittaa mahdollista muutoksista
- käyttää toiminnassa monipuolisia ohjausmenetelmiä perustellen valintojaan
- huomioi ohjauksessa ohjattavien tarpeet
- toimii vuorovaikutuksessa luottamuksellisesti ja kunnioittavasti
- luo myönteistä, kannustavaa ja turvallista ilmapiiriä
- huolehtii toimintaympäristön turvallisuudesta, siisteydestä ja viihtyisyydestä
- huolehtii työ- ja suojavaatetuksesta ohjaustilanteen mukaan
- arvioi työtään ja työskentelyään suhteessa ohjattaviin ja ohjaussuunnitelmaan

Ohjauspalveluiden tuotteistaminen

Opiskelija

- suunnittelee kustannustehokkaasti alansa ohjauspalvelukokonaisuuksia
- laskee palvelun kustannuksia ja hinnoittelee ohjauspalvelun
- tuotteistaa ohjauspalvelun huomioiden asiakaslähtöisyyden
- etsii alansa yhteistyöverkostoja ja markkinoi asiakkaille tuotteistamia ohjauspalveluja
- markkinoi osaamistaan ja ohjaustoimintaansa valitsemillaan toimintatavoilla sekä menetelmillä

Toimintaympäristö

Opiskelija

- noudattaa työturvallisuusohjeita ja -säädöksiä
- noudattaa säädöksiä sekä organisaation ohjeita tietosuojasta ja salassapidosta
- noudattaa kuluttajansuojaa, tuotevastuuta sekä immateriaalioikeuksia koskevaa lainsäädäntöä
- käyttää resursseja vastuullisesti ja edistää materiaalien kierrätystä ja uudelleenkäyttöä

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä suunnittelemalla ja toteuttamalla alansa ohjaustoimintaa asiakkaille sekä tuotteistamalla ohjauspalveluja. Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.16. Perehdytyksestä vastaaminen, 15 osp (107934)

Perehdytyksestä vastaaminen on lähiesihenkilön perusosaamista ja lakisääteinen velvollisuus. Se edellyttää lähiesihenkilöltä perehtyjän lähtökohdat ja oppimistyylin huomioivaa suunnitelmallisuutta, seurantaa sekä vuorovaikutus- ja palautetaitoja. Toimiva perehdys vahvistaa tiimin toimintaa ja perehdytettävän sopeutumista tiimiin. Tiimi tarkoittaa tässä työn tekemisen yksikköä, jonka lähiesihenkilönä opiskelija työskentelee. Tämä tutkinnon osa sopii erityisesti lähiesihenkilölle, joka vastaa tiiminsä henkilöstöhallinnosta.

Ammattitaitovaatimukset

Perehdytyksen suunnittelu ja organisointi

Opiskelija

- selvittää toimialaansa ja vastuualueitaan koskevat perehdytykseen liittyvät lakisääteiset velvoitteensa
- valmistelee tai päivittää organisaation ohjeistuksen mukaisen perehdytysuunnitelman organisaation eri toimijoiden kanssa
- arvioi perehdytettävän osaamisen tai osaamisen päivitystarpeen suhteessa työtehtävien edellyttämään ammattitaitoon
- sopii perehdytykseen liittyvistä tavoitteista, toimenpiteistä, vastuista ja aikatauluista
- tiedottaa järjestelyistä työyhteisössään
- arvioi ja varmistaa perehdytysmateriaalin ajantasaisuuden

Perehdytyksen toteutumisen varmistaminen

Opiskelija

- varmistaa perehdytysuunnitelman mukaisen perehdytyksen toteutumisen työtehtäviin siten, että perehtyjä osaa toimia työtehtävissään oman ja muiden työturvallisuuden huomioiden
- varmistaa, että perehdytettävä noudattaa säädöksiä ja organisaation ohjeita ja toimintatapoja
- seuraa perehdytettävän osaamisen ja ammattitaidon kehittymistä, kannustaa ja antaa palautetta rakentavasti
- varmistaa yhteydenpidon tarkoituksenmukaisiin yhteistyötahoihin
- hyväksyttää perehdytetyltä toteutuneen perehdytyksen organisaation käytäntöjen mukaisesti

Perehdytyksen arviointi

Opiskelija

- kerää perehtyjältä ja tiimiltä palautetta ja kokemuksia toteutuneesta perehdytyksestä
- analysoi palautteet ja tekee perustellun ehdotuksen perehdytyksen kehittämiseksi
- esittelee kehittämis ehdotuksen organisaation käytäntöjen mukaisesti

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä lähiesihenkilötyön käytännön työtehtävissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.17. Tekoälyn hyödyntäminen työprosessissa, 15 osp (107654)

Ammattitaitovaatimukset

Tekoälyn hyödyntämismahdollisuudet

Opiskelija

- tunnistaa tekoälyn eri osa-alueita, keskeisiä toimintaperiaatteita sekä algoritmien toimintalogiikkaa
- selvittää tekoälyn yleisimpiä käyttökohteita ja käytön hyötyjä alansa työtehtävissä
- tunnistaa tekoälyn käyttöön yleisesti liittyviä riskejä eettisyyden, vastuullisuuden ja ympäristövaikutusten näkökulmista
- selvittää organisaation tapoja hyödyntää tekoälyä työprosesseissa

Generatiivisen tekoälyn hyödyntäminen

Opiskelija

- vertailee generatiivisen tekoälyn työkaluja ja arvioi niiden hyödynnettävyyttä työprosessissaan ottaen huomioon tekoälyn käyttöön liittyvät säädökset ja organisaation ohjeet
- valitsee käyttötarkoitukseen soveltuvan, saatavilla olevan tekoälytyökalun
- noudattaa säädöksiä sekä organisaation ohjeita tekoälyn käytöstä, tietoturvasta, tietosuojasta ja salassapidosta
- käyttää generatiivista tekoälytyökalua monipuolisesti työprosessin eri vaiheissa

- tunnistaa yleisimpiä kyber- ja tietoturvariskejä ja osaa uhkatilanteessa toimia roolinsa mukaisesti
- muokkaa tekoälytyökalun asetuksia käyttötarkoitukseen sopiviksi
- syöttää tarvittavia tietoja tekoälylle tietoturvallisesti, tietosuojasta ja salassapidosta sekä tekijänoikeuksista huolehtien
- antaa tekoälylle ratkaistavaan ongelmaan soveltuvan roolin
- kuvaa tekoälylle ratkaistavaa ongelmaa ja muotoilee tarkoituksenmukaisia komentoja ja kehoitteita
- arvioi kriittisesti tekoälyn tuotosten oikeellisuutta ja tunnistaa mahdollisia virheitä, vinoumia tai puutteita
- tekee perusteltuja johtopäätöksiä sekä varmistaa tuotosten eettisyyttä ja tekoälyn käytön läpinäkyvyyttä
- arvioi valitun tekoälytyökalun hyödyntämisen vaikutuksia työprosessin eri vaiheisiin
- jakaa kokemuksiaan tekoälyn hyödyntämisestä ja esittää kehitysideoita sen käytöstä työprosessissa

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä käytännön työtehtävissä hyödyntämällä generatiivista tekoälyä monipuolisesti työprosessin eri vaiheissa alansa työpaikan työympäristössä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.18. Työhön opastajana toimiminen, 15 osp (107939)

Työhön opastaminen on työnantajan lakisääteinen velvollisuus. Työhön opastajana voi toimia henkilö, jolla on työtehtävään tarvittava osaaminen. Se edellyttää opastettavan työtehtävän hallintaa, osaamisen varmistamista sekä vuorovaikutus- ja palautetaitoja. Onnistunut työhön opastus vahvistaa tiimin toimintaa ja opastettavan sopeutumista tiimiin sekä vahvistaa työturvallisuutta.

Ammattitaitovaatimukset

Työhön opastamisen suunnittelu

Opiskelija

- perehtyy organisaationsa työhön opastamisessa käytettävän materiaalin sisältöön ja tavoitteisiin
- suunnittelee työhön opastamisen huomioiden työntekijälle tehdyn perehdytysuunnitelman
- ottaa opastamistilanteen suunnittelussa huomioon opastettavan osaamisen ja oppimistyylin
- huomioi suunnittelussa työyhteisön monimuotoisuuden ja työhyvinvoinnin
- huomioi työhön opastamisen suunnittelussa työympäristön ja organisaation asettamat vaatimukset
- suunnittelee itsenäisesti työntekijän opastamisen tehtäväalueeseen, työprosesseihin ja työtapoihin
- suunnittelee opastustilanteet johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi

Työhön opastaminen

Opiskelija

- aikatauluttaa, organisoii ja toteuttaa työhön opastamisen yhdessä työyhteisön ja opastettavan työntekijän kanssa
- selvittää opastettavalle tehtäväalueen, työprosessit ja työtavat selkeästi, vastuullisesti ja kattavasti
- ottaa huomioon opastettavan osaamisen ja työtaidon ja valitsee ohjaustapansa niiden mukaisesti
- laatii työohjeen organisaation käytäntöjen mukaisesti
- käyttää työhön opastamisessa tarkoituksenmukaisia ja monipuolisia menetelmiä
- luo opastamistilanteeseen myönteisen, turvallisen ja kannustavan ilmapiirin
- ohjaa opastettavaa noudattamaan työyhteisön sääntöjä ja toimintatapoja
- ohjaa opastettavaa toimimaan luontevasti monimuotoisessa ja moniammatillisessa työyhteisössä ja -ympäristössä
- arvioi opastettavan osaamisen kehittymistä ja antaa rakentavaa palautetta
- pyytää palautetta toiminnastaan työhön opastajana ja arvioi osaamistaan
- arvioi ja varmistaa opastamisessa käytettävien ohjeiden ajantasaisuuden
- raportoi opastamisesta organisaatiossa sovitulla tavalla

Työturvallisuuden huomioiminen

Opiskelija

- opastaa noudattamaan toimialan ja työnantajan työturvallisuusohjeita
- opastaa työn kannalta keskeisten ja käytössä olevien suojavarusteiden, aineiden ja laitteiden käyttö- ja turvallisuusohjeisiin
- opastaa huomioimaan työhön liittyvät vaarat, riskit ja laitteiden vikatilanteet sekä ilmoittamaan niistä vastuullisesti sovitulla tavalla
- opastaa työskentelemään ergonomisesti ja työtä helpottavia työvälineitä ja -menetelmiä käyttäen
- opastaa organisaation ohjeiden mukaiseen toimintaan mahdollisissa poikkeustilanteissa

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä toimimalla työhön opastajana tiiminvetäjänä, työnjohtajana tai vastaavissa käytännön tehtävissä.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

2.19. Vihreän siirtymän edistäminen, 15 osp (107655)

Vihreä siirtymä on muutos kohti ekologisesti kestäväää ja hiilineutraalia taloutta, joka nojaa vähähiilisiin sekä kiertotaloutta ja luonnon monimuotoisuutta edistäviin ratkaisuihin ja luonnonvarojen kestävään käyttöön.

Vihreä siirtymä tarkoittaa sitä, että yhteiskunta ja talous siirtyvät fossiilisten energialähteiden käytöstä ympäristölle vähemmän haitallisiin ja kestäviin tuotteisiin ja palveluihin. Tavoitteena on vähentää kielteisiä ympäristövaikutuksia, erityisesti ilmastonmuutosta.

Ammattitaitovaatimukset

Vihreä siirtymä ilmiönä

Opiskelija

- ymmärtää vihreän siirtymän tavoitteet ja keskeiset käsitteet
- ymmärtää energiaratkaisujen, resurssitehokkuuden, kiertotalouden ja hiilineutraaliustavoitteiden merkityksen toimialalle
- tunnistaa vihreän siirtymän merkityksen kestävän talouskasvun tukemisessa
- tunnistaa vihreän siirtymän monitahoisuuden ja systeemisyiden

Vihreä siirtymä toimialalla

Opiskelija

- tunnistaa toimialan ympäristövaikutuksia ja -velvoitteita
- tunnistaa toimialan haasteet ja mahdollisuudet vihreän siirtymän edistämiseksi
- ymmärtää millaisia rakenteellisia muutoksia vihreä siirtymä edellyttää
- tuntee alan vihreitä teknologioita ja innovaatioita
- arvioi kriittisesti toimialan vihreän siirtymän mahdollisuuksia

Vihreän siirtymän toimenpiteiden suunnittelu

Opiskelija

- tarkastelee kriittisesti nykyisten toimintatapojen vaikutusta ympäristön kuormitukseen
- ideoi vihreää siirtymää edistäviä toimenpiteitä
- hankkii tietoa eri lähteistä siitä, miten vihreän siirtymän toimenpiteitä tehdään ja arvioi tietoa kriittisesti
- tekee konkreettisia ehdotuksia vihreän siirtymän toimenpiteistä
- arvioi eri toimenpidevaihtoehtojen toteutumisen realistisuutta ja vaikuttavuutta

Vihreää siirtymää edistävä toiminta

Opiskelija

- toteuttaa käytännön toimenpiteitä vihreän siirtymän edistämiseksi
- viestii vihreän siirtymän toimenpiteistä työyhteisössään tai yhteistyötahoilleen
- innostaa työyhteisöä tai yhteistyötahoja toimimaan ympäristövastuullisesti

Arviointi

Opiskelijan suoritus on hyväksytty, kun hän osaa tehdä tutkinnon osan työtehtävät ammattitaitovaatimusten mukaisesti.

Ammattitaidon osoittamistavat

Opiskelija osoittaa ammattitaitonsa näytössä tekemällä alan käytännön työtehtäviä vihreän siirtymän edistämiseksi. Työtehtävät voivat kohdistua työpaikan, tuotteen tai palvelun vihreän siirtymän edistämisen toimenpiteisiin.

Jos ammattitaitoa ei voi kaikilta osin arvioida näytön perusteella, ammattitaidon osoittamista täydennetään yksilöllisesti muilla tavoin.

3. Henkilökohtaisen avun osaamisala

Henkilökohtaisen avun osaamisalan suorittanut osaa toimia henkilökohtaisena avustajana henkilöille, jotka tarvitsevat tukea vammaisuuden, vammautumisen, sairauden tai muun toimintakyvyn heikkenemisen vuoksi. Hän avustaa arjen toiminnoissa, työssä, opiskelussa, harrastuksissa ja sosiaalisessa osallistumisessa sekä tukee vuorovaikutusta ja kommunikointia. Työ perustuu avun käyttäjän ohjeiden noudattamiseen ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen.

Tutkinto tarjoaa mahdollisuuden syventää osaamistaan esimerkiksi vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin tukemiseen, yhteistyöhön perheen ja läheisten kanssa tai muihin ammatillisiin osa-alueisiin. Tutkinnon suorittanut hallitsee ergonomiset ja turvalliset avustamismenetelmät, tunnistaa työympäristön riskit ja edistää sekä käyttäjän että työyhteisön hyvinvointia.

Osaamisalan suorittaneet työskentelevät henkilökohtaisen avun palvelujärjestelmässä vammaispalvelulain (675/2023) mukaisesti. He voivat toimia erilaisissa ympäristöissä – kotona, oppilaitoksissa, työpaikoilla ja vapaa-ajan toiminnoissa – mahdollistaen asiakkaan itsenäisen ja yhdenvertaisen osallistumisen yhteiskuntaan.

4. Mielenterveys- ja riippuvuustyön osaamisala

Mielenterveys- ja riippuvuustyön osaamisalan suorittaneen työ perustuu eettisesti kestäviin periaatteisiin, asiakaslähtöisyyteen ja ihmisen kunnioittamiseen. Hän osaa hyödyntää työssään alan tietoperustaa, työmenetelmiä, lainsäädäntöä ja palvelujärjestelmän tuntemusta. Työssä korostuu kyky perustella tehdyt ratkaisut ja arvioida niiden vaikutuksia moniammatillisen työyhteisön jäsenenä.

Tutkinnon suorittanut huolehtii työhyvinvoinnistaan ja käyttää työnohjausta sekä koulutusta työnsä tukena. Hän kehittää työnsä laatua jatkuvan arvioinnin, itsensä kehittämisen ja sisäisen yrittäjyyden avulla. Pakolliset tutkinnon osat antavat valmiudet ammatilliseen työskentelyyn mielenterveys- ja riippuvuustyössä asiakkaiden sekä heidän läheisverkostojensa kanssa, ja valinnaiset tutkinnon osat syventävät osaamista erilaisissa työmenetelmissä ja toimintaympäristöissä.

Osaamisalan suorittaneet voivat työskennellä sosiaali- ja terveysalalla ehkäisevässä, kuntouttavassa, hoidollisessa, toipumista edistävässä, haittoja vähentävässä sekä asumispalveluja tukevassa työssä. Työ voi olla suunnattua eri-ikäisille asiakkaille sekä heidän lähi- ja läheisverkostoilleen mielenterveys-, päihde- ja riippuvuustyön eri muodoissa.

5. Vammaisalan osaamisala

Vammaisalan osaamisalan suorittanut osaa toimia erilaisissa toimintaympäristöissä edistäen asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutumista. Hän työskentelee yhteistyössä vammaisen tai vammautuneen henkilön, hänen läheistensä ja moniammatillisen työryhmän kanssa. Työ on yksilökeskeistä ja tukee asiakkaan omia valintoja, päätöksentekoa sekä osallistumista sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

Osaamisalan suorittanut tunnistaa ja huomioi yksilölliset tarpeet tukien toimintakykyä, oppimista ja arjen sujumista. Hän osaa edistää vuorovaikutusta ja kommunikointia käyttämällä tilanteeseen sopivia menetelmiä, kuten puhetta korvaavia kommunikointitapoja ja selkokieltä. Työskentelyssä painottuvat turvalliset ja ergonomiset työmenetelmät, apuvälineiden käyttö ja ohjaus, työhyvinvoinnin edistäminen sekä asiakkaan osallisuuden vahvistaminen.

Tutkinnon suorittanut voi syventää osaamistaan esimerkiksi perheiden ja läheisten kanssa tehtävässä työssä tai sosiokulttuuristen työmenetelmien hyödyntämisessä. Työmahdollisuuksia on laajasti julkisella, yksityisellä ja kolmannella sektorilla erilaisissa ympäristöissä, joissa erikäiset vammaiset tai vammautuneet henkilöt asuvat, opiskelevat, työskentelevät tai käyttävät palveluita.

6. Liite 1. Arvoperusta

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on kehittää ja uudistaa yksilöiden ammatillista osaamista, työelämää ja yhteiskuntaa. Ammatillinen koulutus antaa valmiuksia toimia ammatillisesti sekä tehdä ratkaisuja eettisen ja kriittisen pohdinnan ja tietoon perustuvan harkinnan pohjalta.

Ammatillisen koulutuksen lähtökohtina ovat ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja monimuotoisuuden arvostaminen. Ammatillinen koulutus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, hyvinvointia ja demokratiaa. Osallisuus, aktiivinen toimijuus, avoimuus ja yhteisöllisyys korostuvat ammatillisen koulutuksen toiminnassa.

Ammatillinen koulutus vastaa yksilöiden, työelämän ja yhteiskunnan osaamistarpeiden muutoksiin joustavasti ja vaikuttavasti. Urasuunnittelutaidot ja valmiudet jatkuvaan oppimiseen korostuvat toimintaympäristöjen muuttuessa. Koulutus perustuu työelämän osaamistarpeisiin ja tarjoaa opiskelijan tavoitteisiin, elämäntilanteeseen ja tarpeisiin sopivia osaamisen kehittämisen tapoja. Turvallinen työskentely, yrittäjämäinen työote ja talouden hallinta ovat osa ammattitaitoa.

Ammatillisessa koulutuksessa ymmärretään kestävän elämäntavan välttämättömyys ja rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Ammatillinen koulutus lisää ymmärrystä luonnonvarojen kestävästä käytöstä, ilmastonmuutoksen hillinnästä ja siihen sopeutumisesta sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä. Ammatillinen koulutus tukee kansainvälistymistä ja globaalia vastuuta.

Arvoperusta toteutuu ammatillisen koulutuksen toimintakulttuurissa sekä osaamisen hankkimisessa ja osoittamisessa eri oppimisympäristöissä.

7. Liite 2. Luvat ja pätevyudet

Tutkinnossa edellytyksenä on, että opiskelija suorittaa säädösperusteiset sekä työelämän edellyttämät luvat ja pätevyudet, jotka ovat välttämättömiä ammattitaitovaatimuksissa ja osaamistavoitteissa edellytetyn osaamisen osoittamiseksi.

Hygieniosaaminen

Opiskelijalla täytyy olla hygieniapassi, jos hän työskentelee osana työtehtäviään elintarvikehuoneistossa ja käsittelee pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita. Hygieniapassi vaaditaan, kun työtä tulee täyteen kolme kuukautta. Kolmeen kuukauteen lasketaan taannehtivasti myös aiemmat vastaavat työt, joissa on pitänyt olla hygieniapassi. (Elintarvikelaki 297/2021 19§.)

Elintarvikehygieniosaaminen perustuu seuraaviin säädöksiin:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus elintarvikehygieniasta (EY) N:o 853/2004 (liite II, luku XII, kohta 1)
- Elintarvikelaki (297/2021)
- Ruokaviraston määräys hygieniosaamisesta (9/2025)

8. Liite 3. Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset

Sosiaali- ja terveysalan ammattitutkinnon tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista määrätään Opetushallituksen määräyksessä Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ammatillisessa koulutuksessa.